

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Bakalářská práce

**Specifika sociálního a zdravotního pojištění
u zaměstnanců a OSVČ**

Jakub Frýbert

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jakub Frýbert

Ekonomika a management

Název práce

Specifika sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a OSVČ

Název anglicky

Specifics of Social and Health insurance for Employees and Self-employed

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy sociálního a zdravotního pojištění vyhodnotit specifika pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění a navrhnout možná opatření pro optimální nastavení podmínek u daných skupin pojištěnců.

Metodika

Teoretická východiska bakalářské práce budou vytvořena na základě kompilace poznatků z oblasti sociálního a zdravotního pojištění a to jak z odborné literatury, aktuálních právních předpisů, tak z relevantních zdrojů z oblasti sociálního a zdravotního pojištění se zaměřením na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné.

Na základě analýzy zjištěných dat bude provedena komparace podmínek sociálního a zdravotního pojištění, a to z hlediska zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných se zaměřením na pojistné a nárok na dávky sociálního pojištění a jejich výši. Následně budou navržena možná doporučení související s danou problematikou.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

sociální pojištění, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, vyměřovací základ, sazba, pojistné

Doporučené zdroje informací

- ARNOLDOVÁ, A. Sociální zabezpečení I. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9.
- BERÁNEK, P. Průvodce zákonem o daních z příjmy pro OSVČ a další poplatníky s dílčím základem v § 7, 1. vydání. Praha: ANAG, 2021. ISBN 978-80-7554-318-9
- ČERVINKA, T. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2014, 6. aktualizované vydání. Praha: ANAG, 2014. ISBN 978-80-726-3860-4
- NĚMEC, J. Principy zdravotního pojištění. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2628-1
- PIETERS, D. Social Security: An Introduction to the Basic Principles, second edition. Kluwer Law International. 2006. ISBN 904-11-2496-9
- VYBÍHAL, V. Mzdové účetnictví 2022: praktický průvodce. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3592-9
- ŽENÍŠKOVÁ, M. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2020. Praha: ANAG, 2020. ISBN 978-80-7554-262-5

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukalová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 13. 7. 2022

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Specifika sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a OSVČ" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12. března 2023

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Gabriele Kukulové, MBA, Ph.D. za odborné vedení, konzultace, ochotu, věnovaný čas, trpělivost, cenné rady, připomínky a doporučení, které mi poskytla během zpracování bakalářské práce.

Specifika sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a OSVČ

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na zdravotní a sociální pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v České republice. V práci je provedena analýza podmínek pro nároky na jednotlivé dávky u obou skupin pojištěnců.

Teoretická část práce vychází z poznatků autorů jednotlivých odborných publikací, odborné literatury a také z platných právních předpisů České republiky. Analytická část je zaměřena na konkrétní modelové příklady, ve kterých je vypočítáno zdravotní pojištění a jednotlivé složky sociálního pojištění pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. V jednotlivých příkladech je pro porovnání dávek sociálního pojištění u zaměstnanců a OSVČ použita jako základ daně průměrná mzda v prvním čtvrtletí roku 2022 ve výši 37 929 Kč. Veškeré výsledky modelových příkladů jsou následně shrnuty a zhodnoceny.

Vzhledem k výsledkům analytické části bylo zjištěno, že výsledné výše jednotlivých dávek sociálního pojištění vychází ve všech případech výhodněji pro zaměstnance než pro osobu samostatně výdělečně činnou. Na základě těchto výsledků bylo doporučeno řešení, které navrhuje snížení rozdílů vyplácených dávek mezi zaměstnancem a OSVČ.

Klíčová slova: sociální pojištění, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, vyměřovací základ, sazba, pojistné

Specifics of Social and Health insurance for Employees and Self-employed

Abstract

The bachelor's thesis is focused on Health and Social insurance for Employees and Self-employed people in the Czech Republic. The work analyses the conditions for claims to individual benefits for both groups of insured persons.

The theoretical part of the work is based on the findings of the authors of individual professional publications, professional literature and also on valid legal regulations of the Czech Republic. The analytic part is focused on specific model examples in which health insurance and individual components of Social insurance for Employees and Self-employed person are calculated. In the individual examples, the average salary in the first quarter of 2022 in the amount of CZK 37,929 is used as the tax base for the comparison of Social insurance benefits for Employees and Self-employed persons. All the results of the model examples are then summarized and evaluated.

Considering the results of the analytical part, it was found that the resulting amount of individual Social insurance benefits is in all cases more favourable for Employees than for the Self-employed. Based on these results, a solution was recommended, which suggests reducing the differences in benefits paid between an Employee and the Self-employed.

Keywords: social insurance, health insurance, employee, self-employed, assessment base, rate, insurance rate

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	16
3.1 Systémy sociální politiky	17
3.1.2 Vyplacené dávky z resortu MPSV ČR za 1. polovinu roku 2022	19
3.1.3 Platná legislativa	19
3.2 Sociální pojištění	20
3.2.1 Poplatníci pojistného.....	20
3.2.3 Výpočet pojistného na sociální zabezpečení	21
3.2.2 Platby pojistného.....	23
3.2.3 Vynětí zaměstnanců z pojištění	24
3.3 Důchodové pojištění.....	24
3.3.1 Druhy důchodů	25
3.4 Nemocenské pojištění	29
3.4.1 Druhy dávek.....	29
3.4.2 Podmínky poskytování dávek nemocenského pojištění	30
3.5 Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	35
3.6 Zdravotní pojištění	36
3.6.1 Historie zdravotního pojištění.....	36
3.6.2 Systém zdravotního pojištění	37
3.6.3 Plátcí pojistného zdravotního pojištění.....	37
3.6.4 Výše pojistného.....	39
3.6.5 OSVČ v režimu paušální daně.....	40
3.6.6 Dopady onemocnění Covid-19.....	42
4 Analytická část	43
4.1 Sociální a zdravotní pojištění u zaměstnanců	43
4.1.1 Sociální pojištění.....	43
4.1.2 Zdravotní pojištění.....	44
4.2 Nemocenské pojištění	44
4.2.1 Zaměstnanec a OSVČ ve 14denní pracovní neschopnosti	44
4.2.2 Zaměstnanec v 70denní pracovní neschopnosti.....	45
4.2.3 OSVČ v 70denní pracovní neschopnosti	46
4.3 Peněžité pomoci v mateřství	47
4.3.1 Zaměstnanec	47

4.3.2	OSVČ.....	48
4.4	Rodičovský příspěvek	49
4.4.1	Zaměstnanec.....	49
4.4.2	OSVČ.....	49
4.5	Dávky otcovské poporodní péče	49
4.5.1	Dávky otcovské poporodní péče u zaměstnance.....	49
4.5.2	Otcovská u OSVČ	50
4.6	Ošetřovné.....	51
4.6.1	Krátkodobé ošetřovné	51
4.6.2	Dlouhodobé ošetřovné u zaměstnance	51
4.6.3	Dlouhodobé ošetřovné u OSVČ.....	52
4.7	Důchodové pojištění.....	53
4.7.1	Starobní důchod u zaměstnance	53
4.7.2	Starobní důchod u OSVČ.....	55
5	Výsledky a diskuse	57
5.1	Porovnání odvodů na sociální a zdravotní pojištění.....	57
5.2	Porovnání dávek nemocenského pojištění	58
5.2.1	14denní délka pracovní neschopnosti	58
5.2.2	70denní pracovní neschopnost.....	58
5.3	Porovnání ostatních dávek nemocenského pojištění	59
6	Závěr.....	63
7	Seznam použitých zdrojů.....	64
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	68
8.1	Seznam obrázků	68
8.2	Seznam tabulek.....	68
8.3	Seznam grafů.....	68
8.4	Seznam použitých zkratk.....	69

1 Úvod

Zajištění příjmu ve stáří, pro případ nezaměstnanosti nebo pracovní neschopnosti a správné zajištění sociálně zdravotní ochrany jsou zásadní pro rozvoj systému sociálního zabezpečení ve světě. Právo sociálního zabezpečení je považováno za jednu z nejrychleji se měnících oblastí práva.

Národním shromážděním byl v roce 1924 přijat a následně byl 30. října 1924 vyhlášen zákon č. 221/1924 Sb. o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Jednalo se o velice zásadní právní krok, jenž se týkal všech, kteří na území Československé republiky pracovali nebo sloužili.

Jako první pojišťovna byla založena Ústřední sociální pojišťovna, která kompletně zabezpečovala správu a výběr pojistného pro invalidní, starobní a nemocenské pojištění. Díky těmto zásadním změnám došlo ke stabilizaci sociálního systému a k mnoha ekonomickým výhodám.

Aby mohl systém sociálního pojištění řádně fungovat, bylo nutné zajistit rovnováhu mezi příjmy a výdaji. Pojistné bylo placeno jednou polovinou zaměstnavatelem a jednou polovinou zaměstnancem, pouze úrazové pojištění bylo plně hrazeno zaměstnavatelem. Do starobního důchodu mohli muži i ženy odejít v 65 letech, ale nárok na čerpání důchodu měli až po uplynutí čekací doby, která činila 150 příspěvkových týdnů.

V České republice mezi základní zákonné formy pojištění patří sociální pojištění, které je členěno na důchodové, nemocenské pojištění a na příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Systém sociálního zabezpečení zastřešuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení a Úřad práce ČR.

Povinnost hradit sociální pojištění se týká všech zaměstnanců, zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných. Platby poukázané na bankovní účet správy sociálního zabezpečení jsou jedním z nejzásadnějších příjmů státního rozpočtu České republiky. Aby pojištěnému byla vyplacena dávka starobního, invalidního nebo pozůstalostního důchodu, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, otcovské, ošetřovného a hmotného zabezpečení při ztrátě zaměstnání musí být splněna podmínka úhrady potřebné doby pojištění. Hlavním smyslem těchto dávek je ekonomické zajištění obyvatel v případech různých životních situací.

Sociální pojištění je specifické a zcela rozdílné u zaměstnanců a OSVČ a tyto dvě skupiny jsou často porovnávány. Mezi hlavní rozdíly patří především výše odváděného pojistného a vyměřovacího základu, nároku a výše vyplácených dávek. Každá z porovnávaných skupin má své výhody a nevýhody. U zaměstnanců je výhodou, že velkou část odvodů hradí zaměstnavatel, u osob samostatně výdělečně činných (vyjma OSVČ v paušální dani) je zvýhodnění v možnostech nižších odvodů a určení výše vyměřovacího základu. Při porovnání těchto dvou skupin je vždy nutné zohlednit konkrétní podmínky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy sociálního a zdravotního pojištění vyhodnotit specifika pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných z hlediska odvodů pojistného a výplaty dávek nemocenského a důchodového pojištění a navrhnout možná opatření pro optimální nastavení podmínek u daných skupin pojištěnců.

2.2 Metodika

Teoretická východiska bakalářské práce budou vytvořena jak na základě kompilace poznatků z odborné literatury, aktuálních právních předpisů, tak z relevantních zdrojů z oblasti sociálního a zdravotního pojištění se zaměřením na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné.

K vypracování této bakalářské práce bude použita aktuální právní legislativa České republiky, odborná literatura a relevantní zdroje z oblasti sociálního a zdravotního pojištění se zaměřením na zaměstnance a OSVČ. Informace budou čerpány z internetových zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí, České správy sociálního zabezpečení, Finanční správy, Všeobecné zdravotní pojišťovny a statistické údaje z portálu Českého statistického úřadu. Veškeré použité zdroje budou uvedeny v závěru této bakalářské práce.

Tato bakalářská práce bude rozdělena na dvě části. Teoretická část bude zaměřena na teoretický výklad s vysvětlením pojmu sociálního a zdravotního pojištění a funkcí systému sociální politiky. Budou popsány principy sociálního zabezpečení v České republice a jednotlivá pojištění a možné dávky sociálního zabezpečení.

V přehledu budou následně zhodnoceny vyplacené sociální dávky za první polovinu roku 2022 podle jednotlivých typů.

U sociálního pojištění budou charakterizováni jednotliví poplatníci a výpočet pojistného. Bude definováno, kdo je poplatník pojistného, jak se pojistné platí a kteří zaměstnanci jsou vyňati z pojištění.

Následně bude porovnáno sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem, zaměstnancem, OSVČ a osobou dobrovolně důchodově pojištěnou. Budou uvedeny sazby

pojistného u jednotlivých druhů pojištění a porovnány legislativní rozdíly u těchto skupin. V rámci důchodového pojištění bude popsán především důchod starobní, který bude vypočítán v analytické části. V teoretické části budou vysvětleny i další formy důchodového pojištění, a to invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí, včetně podmínek k jejich čerpání.

U zdravotního pojištění budou definovány systémy zdravotního pojištění, práva a povinnosti pojištěnce. K výpočtu výše odvodů na zdravotní pojištění bude nutné zjistit hrubou mzdu zaměstnance.

Každý rok dochází ke změnám minimální mzdy a z tohoto důvodu dochází vždy ke změně výše odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Proto bude nutné stanovit konkrétní období. Pro tuto bakalářskou práci bude jako analyzované období zvolen rok 2022.

U nemocenského pojištění budou specifikovány jednotlivé druhy dávek a podmínky nároku na získání dávky z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Pro potřeby této bakalářské práce bude osoba samostatně výdělečně činná účastna nemocenského pojištění, i přesto, že je pojištění dobrovolné.

OSVČ, pokud její příjmy nepřesáhly v uplynulém období 1 milion Kč, může od 1. ledna 2021 hradit zdravotní a sociální pojištění prostřednictvím paušální daně. V této bakalářské práci budou zhodnoceny výhody a nevýhody plateb v tomto režimu. Krátce budou shrnuty změny v právech a povinnostech vůči zdravotním pojišťovnám v souvislosti s pandemií Covid-19.

Analytická část bakalářské práce bude zaměřena na výpočty jednotlivých modelových případů. Bude provedena analýza zjištěných dat a komparace podmínek sociálního a zdravotního pojištění, a to z hlediska zaměstnanců a OSVČ. Práce bude zaměřena na pojistné a podmínky k získání dávky sociálního pojištění a jejich výši. Budou rozebrány jednotlivé příklady pracovní neschopnosti, peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku, dávek otcovské poporodní péče a ošetřovného u zaměstnance a OSVČ.

Porovnání obou skupin bude provedeno v rámci modelových příkladů, které budou zaměřeny na výpočet dávek v pracovní neschopnosti v délce 14 a 70 dní, peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku, otcovské poporodní péče, krátkodobého a dlouhodobého ošetřovného a starobního důchodu. U dávky otcovské bude vypočítána dávka otcovské poporodní péče pouze u OSVČ, která je účastna nemocenského pojištění. V případě neúčasti na nemocenském pojištění nárok na čerpání dávky není. U OSVČ nebude

proveden výpočet nemocenské za prvních 14 kalendářních dní pracovní neschopnosti, jelikož na tuto dávku nemá nárok.

Aby bylo možné provést porovnání plateb na pojistné a vyplacených dávek zaměstnance a OSVČ, bude OSVČ stanoven základ daně. Základ daně bude ve výši hrubé mzdy zaměstnance, kdy vyměřovacím základem je polovina základu daně. OSVČ bude mít pro potřeby této bakalářské práce měsíční příjem ve výši 63 217 Kč. Bude poplatníkem v paušálním režimu a uplatní si 60% výdajový paušál. Ze základu daně 37 970 Kč bude vypočteno 50 % a výsledná částka 18 965 Kč bude stanovena jako měsíční vyměřovací základ.

U příkladů budou použity hodnoty stanovené pro první čtvrtletí roku 2022:

- průměrná mzda ve výši **37 929 Kč**,
- minimální měsíční mzda ve výši **16 200 Kč**,
- minimální měsíční vyměřovací základ pro OSVČ pro hlavní činnost ve výši **9 728 Kč**,
- maximální vyměřovací základ u zaměstnanců i OSVČ ve výši **1 867 728 Kč**,
- rodičovský příspěvek ve výši **300 000 Kč** na jedno dítě.

Pro výpočet důchodu je důležité znát vyměřovací základ, což je hrubý výdělek zaměstnance dosažený v příslušném kalendářním roce. U OSVČ se jedná o roční vyměřovací základ, který je stanoven pro výpočet pojistného, případně úhrn výdělku a vyměřovacího základu.

Nárok na starobní důchod vzniká dle současné úpravy po 35 letech účasti na důchodovém pojištění a dále dle zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Pro výpočet v této bakalářské práci bude modelovým příkladem muž narozený 1. prosince 1958, který splnil veškeré podmínky k čerpání nároku na výplatu starobního důchodu.

V závěru bakalářské práce bude zhodnocen výpočet pojistného u zaměstnanců a OSVČ a budou shrnuty celkové výsledky této práce. Jednotlivé výsledky výpočtu budou porovnány a zhodnoceny výhody a nevýhody zaměstnanců a OSVČ. Výsledky všech modelových příkladů budou graficky znázorněny. Následně budou navržena doporučení související s danou problematikou.

3 Teoretická východiska

V rámci sociální politiky je sociální a zdravotní pojištění zásadním kritériem úspěšného fungování státu. Aby byl zajištěn výkon státní správy byly vytvořeny tyto státní orgány: Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) je ústředním orgánem a zabývá se koncepčními, kontrolními a řídicími funkcemi. Podřízenými orgány MPSV je Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ), jejíž organizačními složkami jsou Okresní správa sociálního zabezpečení (OSSZ), Pražská správa sociálního zabezpečení a Úřad práce ČR. ČSSZ a OSSZ jsou orgány státní správy určené k výkonu sociálního pojištění (důchodové, nemocenské a úrazové pojištění). Úřad práce ČR a jeho krajské pobočky mají za úkol zajišťovat agendy týkající se zaměstnanosti a dávek státní sociální podpory.¹

Orgány sociálního zabezpečení podle zákona č. 582/1991 Sb. jsou:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- Okresní správa sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo spravedlnosti,
- a Ministerstvo obrany.²

Výkon správy sociálního zabezpečení provádí také obecní úřady a obecní živnostenské úřady.

¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. Sociální pojištění. [online]. [cit. 2022-06-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni>

² ARNOLDOVÁ, A. Sociální zabezpečení I. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9, s. 15

3.1 Systémy sociální politiky

V rámci transformace systému sociálního zabezpečení na systém sociální ochrany obyvatelstva byly na počátku 90. let v České republice vytvořeny tři samostatné systémy neboli pilíře:

První pilíř – **sociální pojištění** – byl vytvořen, aby zajistil řešení nečekaných sociálních situací, na které není možné se dopředu připravit. Sociální pojištění umožňuje odložení částí finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Jedná se např. o případ ztráty zaměstnání, ztrátu zdraví, ztrátu pracovní schopnosti ať už krátkodobou či dlouhodobou způsobenou pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Za sociální událost je považována pracovní neschopnost, těhotenství a mateřství, ošetřování člena rodiny, které je řešeno v rámci nemocenského pojištění. Do této skupiny patří samozřejmě také, tzv. dlouhodobé sociální události, tedy stáří, invalidita, ovdovění a osiření, které jsou zastřešeny důchodovým pojištěním.

Občan tím, že pojištění platí, odkládá část svých příjmů na budoucí nejistou sociální událost a chrání se tak před negativními důsledky těchto situací.

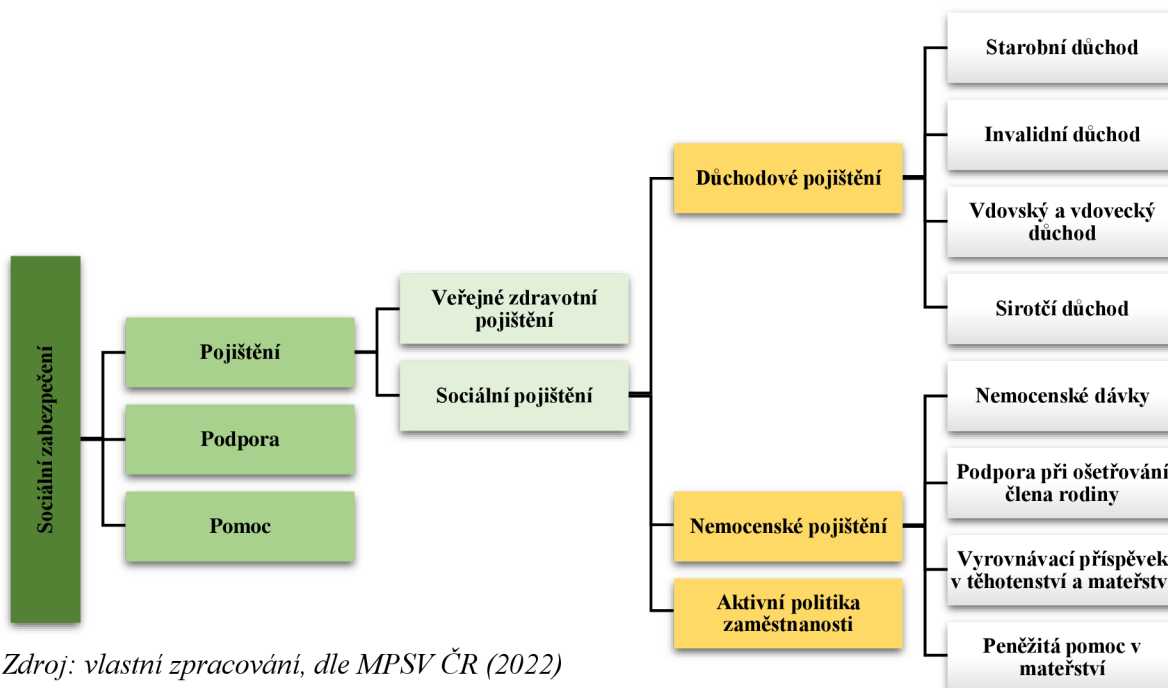
Druhým pilířem je státní **sociální podpora** (zákon č. 117/1995 Sb.) v těchto situacích – mateřství, výchova dítěte v rodině, péče o zdravotně postiženou osobu v rodině, sociálně právní ochrana rodiny a dítěte.³

Třetím pilířem je **sociální pomoc** – jedná se o pomoc v hmotné nouzi, když člověk nemá dostatečné příjmy, aby si vlastním přičiněním zabezpečil základní životní podmínky. Osobě v hmotné nouzi může být poskytnuta pomoc prostřednictvím sociálních dávek. Tyto dávky nemohou být přiznány zpětně. Měsíčně je možné vyplácet příspěvek na živobytí, případně příspěvek na bydlení a jednorázově je možné vyplatit mimořádnou okamžitou pomoc.⁴

³ Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře. In: *Sbirka zákonů*. 26. 5. 1995. ISSN 1211-1244.

⁴ ARNOLDOVÁ, A. Sociální zabezpečení I. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9, s. 9-11

Graf 1 Struktura sociálního zabezpečení v ČR

Zdroj: vlastní zpracování, dle MPSV ČR (2022)

3.1.2 Vyplacené dávky z resortu MPSV ČR za 1. polovinu roku 2022

Na základě statistických přehledů MPSV ČR bylo v 1. polovině roku 2022 na sociálních dávkách celkem vyplaceno 356 271 mil. korun.⁵

Tabulka 1 Vyplacená výše dávek za 1. pololetí roku 2022

Typ dávky	Vyplacená výše dávek za 1. pololetí roku 2022 (v mil. Kč)					
	leden	únor	březen	duben	květen	červen
Důchodového pojištění	44 947	45 328	46 318	45 370	44 682	48 306
Nemocenského pojištění	4 475	4 345	4 413	4 140	4 007	4 033
Podpory v nezaměstnanosti	807	948	948	813	797	747
Pomoci v hmotné nouzi	380	400	1 196	1 753	1 873	1 534
Pro osoby se zdravotním postižením	224	199	206	219	212	231
Příspěvek na péči	2 975	2 973	3 030	2 991	3 054	3 047
Státní sociální podpory	3 653	3 602	3 820	3 783	3 655	3 848
Pěstounské péče	341	316	325	326	340	341

Zdroj: vlastní zpracování, dle MPSV ČR (2022)

3.1.3 Platná legislativa

Zákon č. 216/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony:

- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění,
- zákon č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření,
- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění,
- zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,

⁵ Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2022. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/2867337/Informace+o+vyplacen%C3%BDch+d%C3%A1vk%C3%A1ch+v+kv%C4%9Btnu+2022+%281%29.pdf/52ef3777-2451-ce9e-a20e-9dfab4181881>

- zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

3.2 Sociální pojištění

Základní myšlenkou sociálního zabezpečení dle D. Pietersena je, že lidé na jedné straně musí přizpůsobit svá očekávání ohledně své budoucnosti, zejména toho, co mohou očekávat od sociálního zabezpečení. Na druhou stranu má-li sociální zabezpečení přinášet jistotu, sociálně chránění lidé by se na ně měli spolehnout a měli by být také chráněni ve svých očekáváním.⁶

Sociální pojištění patří mezi zákonné pojištění, které slouží k zabezpečení sociální budoucnosti občanů. Důchodové a nemocenské pojištění funguje na základě pojistného principu, tedy na pojistném, které se hradí jako pravidelný příspěvek. Peníze, vybrané v rámci těchto pravidelných příspěvků ČSSZ, jsou v souladu se zákonem č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů příjmem státního rozpočtu. Pojistné na sociální pojištění se skládá ze třech konkrétních typů pojistného:

- pojistného na důchodové pojištění,
- pojistného na nemocenské pojištění,
- a z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

3.2.1 Poplatníci pojistného

- zaměstnavatelé, tzn. právnické nebo fyzické osoby, které zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance,
- zaměstnanci,
- a OSVČ.

Pro účely pojištění se za zaměstnance považuje osoba v pracovním poměru, která má příjem a vzniká jí účast na nemocenském pojištění.

Podmínkou účasti na nemocenském pojištění je výkon zaměstnání v ČR nebo v cizině pro zaměstnavatele se sídlem v ČR a dosažení minimálního měsíčního příjmů ve výši 3 500 Kč,

⁶ PIETERS, D. Social Security: An Introduction to the Basic Principles, second edition. Kluwer Law International. 2006. ISBN 904-11-2496-9

tzv. rozhodného příjmu, který se vypočítává jako 10 % průměrné mzdy, která je každý rok určena příslušným nařízením vlády a zaokrouhuje se na celou pětisetkorunu směrem dolů. Průměrná mzda je pro 1. čtvrtletí roku 2022 stanovena ve výši 37 929 Kč. V případě výkonu práce na základě dohody o provedení práce (DPP) je částka příjmu pro účast na pojištění stanovena ve výši 10 000 Kč.⁷

Za OSVČ se pro účely důchodového a nemocenského pojištění považuje osoba starší 15 let, která má ukončenou povinnou školní docházku a vykonává samostatnou výdělečnou činnost nebo na ní spolupracuje.⁸

Samostatně výdělečná činnost je činnost prováděná vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení příjmu. Jedná se především o živnosti povolené na základě živnostenského, případě jiného oprávnění.

Samostatnou výdělečnou činnost rozdělujeme na činnost hlavní nebo vedlejší podle §9 zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění.

Aby byla samostatně výdělečná činnost vedena jako hlavní, musí mít OSVČ příjem pouze ze své podnikatelské činnosti. V případě, že by OSVČ byla v kalendářním roce zaměstnána nebo by pobírala dávky státní sociální podpory, jednalo by se o vedlejší samostatně výdělečnou činnost.⁹

3.2.3 Výpočet pojistného na sociální zabezpečení

Pro výpočet pojistného je důležitý vyměřovací základ za rozhodné období, ze kterého se následně pojistné vypočítává. Rozhodným obdobím je u zaměstnanců kalendářní měsíc, za který pojištění platí.

Maximální vyměřovací základ je u zaměstnanců i OSVČ 48násobek průměrné mzdy tedy 1 867 728 Kč.¹⁰

⁷ Česká správa sociálního zabezpečení. *Výše příjmu rozhodného pro účast na nemocenském pojištění*. [online]. [cit. 2022-08-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/-/vyse-prijmu-rozhodneho-pro-ucast-na-nemocenskem-pojistenim-nove-cini-3-500-kc>

⁸ ŠUBRT, B. a kol. *Abeceda mzdové účetní*. Praha: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-349-3, s. 459

⁹ Česká správa sociálního zabezpečení. *Definice a druhy SVČ*. [online]. [cit. 2022-08-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/definice-a-druhy-svc>

¹⁰ Zákon č. 589/1992 Sb. § 15a, o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů: Maximální vyměřovací základy. In: *Sbírka zákonů*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

Tabulka 2 Vyměřovací základ za rozhodné období

Pojistné	Zaměstnanec	Zaměstnavatel	Celkem
Zdravotní pojištění	4,5 % (1/3 z 13,5 %)	9 % (2/3 z 13,5 %)	13,5 %
Sociální zabezpečení celkem	6,5 %	24,8 %	31,3 %
z toho:			
nemocenské pojištění	-	2,1 %	2,1 %
důchodové pojištění	6,5 %	21,5 %	28,0 %
státní politika zaměstnanosti	-	1,2 %	1,2 %
Celkem ZP + SP	11 %	33,8 %	44,8 %

Zdroj: vlastní zpracování, dle zákona č. 589/1992 Sb. §7 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Pro výpočet pojistného na veřejné zdravotní pojištění se u OSVČ jedná o období kalendářního roku, kdy si vyměřovací základ určí sám, ten však nesmí být nižší než 50 % jeho daňového základu.¹¹

Pro OSVČ je **minimálním vyměřovacím základem** dvanáctinásobek 50% průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství. Od 1. ledna 2022 je minimální vyměřovací základ pro OSVČ stanoven částkou 129 455,50 Kč a minimální záloha na pojistné činí 2 627 Kč.¹²

Pro OSVČ je **minimální výše zálohy na důchodové pojištění** pro rok 2022 stanovena z vyměřovacího základu, který činí 50 % průměrného daňového základu za předchozí kalendářní rok. Maximální roční vyměřovací základ pro rok 2022 činí 1 867 728 Kč.

Záloha na pojistné je ve výši 29,2 % měsíčního vyměřovacího základu a činí pro hlavní i vedlejší činnost 45 449 Kč.

Minimální měsíční vyměřovací základ pro zálohu u OSVČ pro hlavní činnost je 9 728 Kč, minimální záloha je ve výši 2 841 Kč.

Minimální měsíční vyměřovací základ OSVČ pro vedlejší činnost je 3 892 Kč, minimální záloha je 1 137 Kč.¹³

¹¹ Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244

¹² Všeobecná zdravotní pojišťovna. *OSVČ průměrná mzda*. [online]. [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/osvc-prumerna-mzda>

¹³ Česká správa sociálního zabezpečení. *Změna výše minimálních záloh OSVČ v roce 2022*. [online]. [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/zmena-vyse-minimalnich-zaloh-osvc-v-roce-2022>

Sazba pojistného pro OSVČ **na nemocenské pojištění** je ve výši 2,1 %. Minimální měsíční základ pojistného činí 7 000 Kč a minimální platba pojistného na nemocenském pojištění OSVČ je 147 Kč.

Výše pojistného **na dobrovolné důchodové pojištění** se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu. Sazba pojistného je ve výši 28 %. Výše vyměřovacího základu činí nejméně 9 728 Kč, kdy minimální měsíční pojistné je 2 724 Kč.¹⁴

3.2.2 Platby pojistného

Pojistné je hrazeno v české měně na bankovní účet příslušné Okresní správy sociálního zabezpečení. Pojistné je zaplacené dnem připsání částky na účet OSSZ.

Splatnost pojistného je pro zaměstnavatele od prvního do dvacátého dne následujícího měsíce. Pro OSVČ je splatnost stanovena od prvního do posledního dne kalendářního měsíce, za který se záloha platí.

Platbu pojistného není možné uhradit v hotovosti, kdy v souvislosti s mimořádnými opatřeními při pandemii v roce 2020 byly na všech OSSZ zrušeny hotovostní pokladny.¹⁵

OSVČ si mohou zvolit, zda chtějí být poplatníky v paušálním režimu, který v rámci jedné platby zahrnuje zálohu na zdravotní a důchodové pojištění a na daň z příjmu fyzických osob. Tento poplatek je hrazen měsíčně finanční správě.

Z paušálního režimu je možné vystoupit vždy až od následujícího roku a oznámení o vystoupení musí být podáno nejpozději do 10. ledna daného roku.¹⁶

Pojistné OSVČ v paušální režimu není stanoveno procentní sazbou. Každá měsíční platba paušální daně zahrnuje minimální zdravotní a sociální pojistné a daň z příjmu. Na účet finančního úřadu musí být zaplacená nejpozději do dvacátého dne daného kalendářního měsíce.¹⁷

¹⁴ ŠUBRT, B. a kol. *Abeceda mzdové účetní*. Praha: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-349-3, s. 459

¹⁵ Česká správa sociálního zabezpečení. *Platba a termíny*. [online]. [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/platba-a-termíny>

¹⁶ BERÁNEK, P. *Průvodce zákonem o daních z příjmu pro OSVČ a další poplatníky s dílčím základem v § 7, 1. vydání*. Praha: ANAG, 2021. ISBN 978-80-7554-318-9, s. 117

¹⁷ Finanční správa. *Obecné informace k paušální dani*. [online]. [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

S přihlášením OSVČ do paušálního režimu odpadá povinnost předkládat OSSZ roční přehledy. Tato povinnost vzniká OSVČ pouze v případě, kdy dojde k nesplnění podmínek pro účast v paušálním režimu a daň bude hrazena v běžném režimu.

3.2.3 Vynětí zaměstnanců z pojištění

Pojištění nehradí zaměstnanci vykonávající v ČR zaměstnání pro zaměstnavatele využívajících diplomatických výsad a imunit a mezinárodní organizace, které hradí nemocenské pojištění v jiném státě. Pojištění dále není povinné pro osoby, které nemají české občanství nebo občanství států EU a jsou v České republice zaměstnány bez platného oprávnění k pobytu na území ČR.¹⁸ Pojištění nehradí ani příležitostní autoři a osoby, které mají podnikání jako vedlejší výdělečnou činnost a jejich příjem nepřesáhne určenou hranici.¹⁹

3.3 Důchodové pojištění

System důchodového pojištění se týká většiny obyvatel České republiky, proto je to jeden z nejdůležitějších pilířů sociálního zabezpečení. Penzijní systém v České republice zahrnuje povinné a dobrovolné důchodové pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí. Důchodový systém v České republice upravuje zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Důchodové pojištění je povinné pro všechny fyzické osoby výdělečně činné. Splněním daných podmínek vzniká nárok na výplatu důchodových dávek tedy starobního, invalidního a pozůstalostního důchodu. Výše důchodu se skládá ze základní a procentní výměry.²⁰

Princip důchodového pojištění je založen na průběžném financování, což znamená, že výdaje na dávky za určité období jsou hrazeny z příjmů pojistného za stejné období. Občan si odkládáním části finančních prostředků zabezpečuje sociální jistotu dávek do budoucna.²¹

K zajištění budoucí sociální jistoty slouží doplňkové penzijní spoření, které je dobrovolné a obvykle bývá uzavíráno prostřednictvím smlouvy s penzijní společností v souladu se zákonem č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření. Pokud jsou splněny stanovené

¹⁸ ŠUBRT, B. a kol. *Abeceda mzdové účetní*. Praha: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-349-3, s. 458

¹⁹ Česká správa sociálního zabezpečení. *Obecné informace*. [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

²⁰ Zákon č. 155/1995 Sb. §1, o důchodovém pojištění: Rozsah působnosti. In: *Sbírka zákonů*. 30. 06. 1995. ISSN 1211-1244.

²¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Důchodové pojištění*. [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/duchodove-pojisteni>

podmínky, účastník má nárok na výplatu starobního důchodu a invalidního důchodu nebo může být vyplaceno jednorázové vyrovnání z vlastních úspor.

3.3.1 Druhy důchodů

Důchodový systém v České republice zahrnuje kromě starobního důchodu ještě další tři druhy důchodů, a to:

- invalidní,
- vdovský a vdovecký,
- a sirotčí.²²

Tabulka 3 Důchodový věk pro pojištěnce s rokem narození nižším než 1936

Pohlaví	Důchodový věk v letech	Podmínka
muž	60	-
žena	53	pokud vychovala alespoň pět dětí
	54	pokud vychovala tři nebo čtyři děti
	55	pokud vychovala dvě děti
	56	pokud vychovala jedno dítě
	57	pokud nevychovala žádné dítě

Zdroj: vlastní zpracování, dle zákona č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění

Starobní důchod je peněžitá dávka, která zajišťuje pravidelný příjem pojištěnci, který splnil zákonem stanovené podmínky, tedy dobu pojištění a věk.²³ Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění stanovuje podmínky nároku na výplatu dávky. V říjnu každého roku vláda vydává Nařízení, podle kterého se od ledna následujícího roku důchod vypočítává.

²² ČERVINKA, T. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2022. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8, s. 98

²³ Zákon č. 155/1995 Sb. §28, o důchodovém pojištění. In: Sbírka zákonů. 30. 06. 1995. ISSN 1211-1244.

Aby mohl být důchod vypočítán, je potřeba znát vyměřovací základ, tedy hrubý výdělek zaměstnance v příslušném kalendářním roce. U OSVČ je potřeba zjistit roční vyměřovací základ stanovený pro výpočet pojistného, popřípadě úhrn výdělku vyměřovacího základu.

Za dobu pojištění ke dni vzniku nároku na starobní důchod se považuje součet doby pojištění a náhradních (vyloučených) dob, kam patří například:

- období vyplacených dávek nemocenského pojištění nebo plného invalidního důchodu,
- studium maximálně 6 let po dovršení věku 18 let,
- doba pobírání dávek v nezaměstnanosti,
- období osobní péče o dítě do čtyř let věku nebo o bezmocnou osobu.

Roční vyměřovací základ je souhrn vyměřovacích základů (hrubých příjmů) za kalendářní rok vynásobený koeficientem nárůstu vyměřovacího základu.

Osobním vyměřovacím základem je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů. Výpočtovým základem je osobní vyměřovací základ podle stanovených redukčních hranic.

Procentní výměra důchodu je stanovena z výpočtového základu, procentní sazbou odpovídající délce pojištění.²⁴

Invalidní důchod je složen ze základní výměry stejné pro všechny důchody. Procentní výměra je individuální a závisí na době pojištění, výši příjmu občana před vznikem invalidity a na stupni invalidity. Jednotlivé stupně invalidity se počítají podle procentního snížení pracovní schopnosti občana. Pokles o 35 % až 49 % znamená invaliditu prvního stupně, o 50 % až o 69 % invaliditu druhého stupně a o 70 % a více pak invaliditu třetího stupně. Další připočitatelnou částkou je tzv. dopočtená doba, což je doba od vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení důchodového věku.²⁵

Vdovský a vdovecký důchod je pozůstalostní důchod poskytovaný ovdovělým osobám, kdy zemřelá osoba splnila ke dni úmrtí potřebnou dobu pojištění k získání invalidního nebo starobního důchodu, pobírala starobní nebo invalidní důchod, nebo zemřela následkem pracovního úrazu.

²⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Kalkulačky*. [online]. [cit. 2022-08-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/kalkulacky>

²⁵ Česká správa sociálního zabezpečení. *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2022-08-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-duchod>

Po smrti partnera má vdova/vdovec nárok na vdovský důchod po dobu jednoho roku. Poté, co tato doba uplyne, má vdova/vdovec nárok získat vdovský důchod pouze za předpokladu, pokud pečuje o nezaopatřené dítě, dítě závislé na pomoci jiné osoby, své rodiče nebo rodiče svého zemřelého partnera, s nimiž žije ve společné domácnosti. Vdova/vdovec má nárok na vdovský důchod i v případě, pokud jí byl přiznán třetí stupeň invalidity, nebo dosáhla alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

Nárok na vdovský důchod zaniká uzavřením nového manželství nebo rozhodnutím soudu o tom, že vdova/vdovec úmyslně způsobil smrt partnera a je veden jako pachatel nebo spolupachatel tohoto trestného činu.

Výše základní výměry vdoveckého důchodu činí 10 % průměrné mzdy měsíčně. Výše procentní výměry vdovského a vdoveckého důchodu činí 50 % procentní výměry starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nebo by měl nárok manžel (manželka) v době smrti druhého partnera.²⁶

Sirotčí důchod představuje pozůstalostní dávku po zemřelém rodiči (osvojiteli), který pobíral starobní nebo invalidní důchod nebo zemřel následkem pracovního úrazu. Nárok na výplatu má také nezaopatřené dítě, jehož zemřelý rodič nesplnil podmínky starobního nebo invalidního důchodu, ale doba jeho důchodového pojištění činila alespoň jeden rok v posledních 10 letech před úmrtím (rodič starší 28 let), nebo alespoň 2 roky v posledních 20 letech před úmrtím (rodič starší 38 let).

V případě úmrtí obou rodičů má osiřelé nezaopatřené dítě nárok na dávku po každém z nich, pokud jsou splněny výše uvedené podmínky. Sirotčí důchod mohou pobírat pouze nezaopatřené děti. Za nezaopatřené děti se považují děti do skončení povinné školní docházky, nejdéle však do 26 let (studenti středních a vysokých škol, děti které se nemohou připravovat na budoucí povolání z důvodu nemoci nebo úrazu). Nárok na sirotčí důchod nevzniká po pěstounovi.²⁷

Výše sirotčího důchodu se skládá ze základní výměry a procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu, na který by měl zemřelý nárok v době smrti. Výše základní výměry

²⁶ Zákon č. 155/1995 Sb. §49, 50 a 51, o důchodovém pojištění. In: Sbírka zákonů. 30. 06. 1995. ISSN 1211-1244.

²⁷ Česká správa sociálního zabezpečení. *Sirotčí důchod*. [online]. [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/sirotci-duchod>

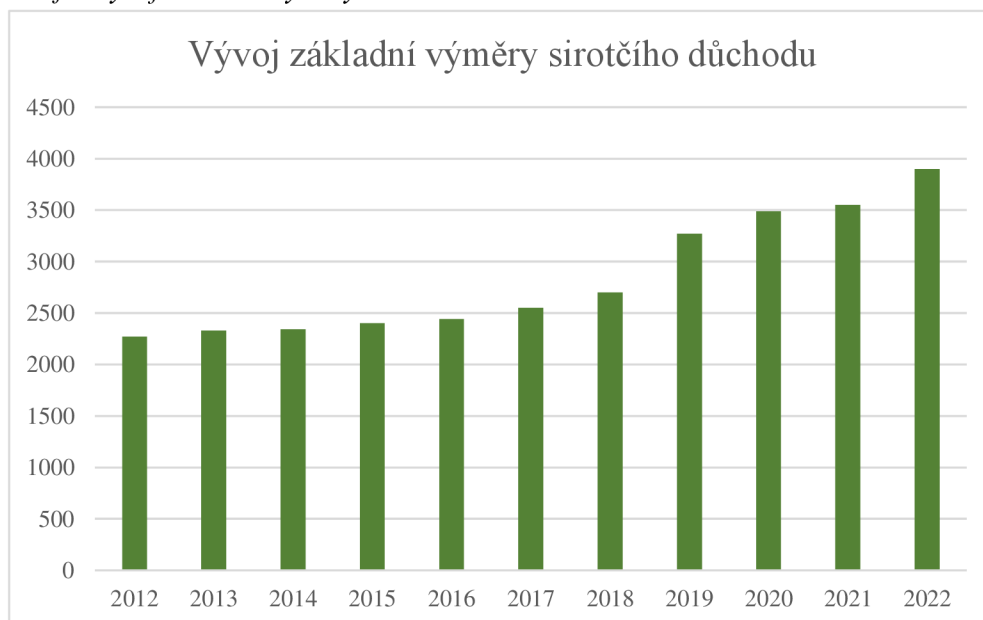
sirotčího důchodu v roce 2021 činila 3 550 Kč a v roce 2022 se zvýšila na 3 900 Kč měsíčně.²⁸

Tabulka 4 Výše základní výměry sirotčího důchodu v letech 2012-2022

Rok	Základní výměra důchodu (v Kč)
2012	2 270
2013	2 330
2014	2 340
2015	2 400
2016	2 440
2017	2 550
2018	2 700
2019	3 270
2020	3 490
2021	3 550
2022	3 900

Zdroj: vlastní zpracování, dle MPSV ČR (2022)

Graf 2 Vývoj základní výměry sirotčího důchodu v letech 2012 až 2022

Zdroj: vlastní zpracování

²⁸ Česká správa sociálního zabezpečení. *Pozůstalostní důchody podrobně*. [online]. [cit. 2022-08-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/pozustalostni-duchody-podrobne>

3.4 Nemocenské pojištění

Rok 1888 byl v Čechách rokem, kdy bylo zavedeno nemocenské pojištění. Dodnes staví na stejných základech – zajištění občana v případě nenadálých sociálních událostí.

V bývalém Československu byli pojištěni častěji lidé žijící ve městech pravděpodobně z důvodu odlišného životního stylu. Měli možnost si vybírat z několika typů pojišťoven.

Od roku 1956 bylo nemocenské pojištění řešeno zákonem č. 54/1956 Sb., který byl ale velice nepřehledný. Zásadní změnu přinesl až zákon č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění.²⁹

Nemocenské pojištění zabezpečuje výdělečně činné osoby, pokud u nich dojde ke ztrátě příjmu, např. při pracovní neschopnosti z důvodu nemoci a úrazu, péči o dítě nebo člena rodiny, těhotenství a mateřství.

3.4.1 Druhy dávek

V českém systému nemocenského pojištění je poskytováno těchto šest typů dávek:

- nemocenské,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- dávka otcovské poporodní péče,
- ošetřovné,
- dlouhodobé ošetřovné,
- a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.³⁰

Nárok na **nemocenské dávky** má pojištěný, který byl uznán dočasně práce neschopným (DPN) nebo kterému byla nařízena karanténa, pokud trvá DPN nebo karanténa déle než 14 kalendářních dní. Prvních 14 dní nemoci platí zaměstnavatel.

²⁹ 80. let sociálního pojištění. In: *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: ČSSZ, 2005 [cit. 2022-08-13]. Dostupné z:

https://www.cssz.cz/documents/20143/99569/2004_publikace_80letSP.pdf/af9016aa-c859-9592-8621-b35e125d7e61

³⁰ Zákon č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů*. 14. 3. 2006. ISSN 1211-1244.

Vypláčení nemocenských dávek je možné pouze na základě rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení a dle vyjádření posudkového lékaře. Podpůrčí doba výplaty dávky začíná 15. kalendářním dnem a může trvat maximálně 380 kalendářních dní od počátku pracovní neschopnosti nebo nařízení karantény.

Nárok na nemocenskou nevzniká v případech:

- pokud si pojištěný přivodí dočasnou pracovní neschopnost úmyslně,
- pokud v době DPN nebo karantény vznikl nárok na výplatu starobního důchodu nebo práce skončila přede dnem, od něhož vznikl nárok na starobní důchod,
- nebo pokud vznikl nárok na DPN v době útěku z místa vazby, z výkonu trestu odnětí svobody.³¹

3.4.2 Podmínky poskytování dávek nemocenského pojištění

Pro vznik účasti na nemocenském pojištění je pro zaměstnance rozhodující den skutečného nástupu do práce, nikoli den formálního nástupu do práce, který je uveden v pracovní smlouvě.

Povinná účast na nemocenském pojištění vzniká u zaměstnance (s výjimkou zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce), pokud splňuje tyto základní podmínky:

- výkon práce na území České republiky,
- zaměstnání je vykonávané v pracovněprávním či pracovním vztahu a jeho minimální výše sjednaného příjmu, tzn. rozhodný příjem, není nižší než 3 500 Kč.

Zaměstnanci, který pracuje na základě dohody o provedení práce, vzniká povinnost účasti na nemocenském pojištění za splnění podmínky výkonu práce na území ČR a dosažení započitatelného příjmu vyššího než 10 000 Kč za kalendářní měsíc.³²

³¹ SLÁDKOVÁ, P. Sociální a pracovní rehabilitace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2021, ISBN 978-80-246-4986-3, s. 67-70

³² ŽENÍŠKOVÁ, M. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2020. Praha: ANAG, 2020. ISBN 978-80-7554-262-5, s.

Pokud OSVČ splní podmínky dané zákonem, může si nemocenské pojištění sjednat dobrovolně. Mezi tyto podmínky patří:

- vykonávání samostatné výdělečné činnosti na území ČR nebo mimo něj s oprávněním daným právními předpisy,
- podání přihlášky k účasti na nemocenském pojištění na předepsaném tiskopisu,
- úhrada nemocenského pojištění v minimální výši a ve stanovených termínech.

Existuje několik důvodů, na základě kterých může nemocenské pojištění zaniknout.

K zániku může dojít následujícími způsoby:

- dnem uvedeným v odhlášce z pojištění, ne však dříve než dnem, ve kterém byla odhláška podána,
- ukončením samostatné výdělečné činnosti,
- zánikem oprávnění vykonávat samostatnou výdělečnou činnost,
- pozastavením výkonu samostatné výdělečné činnosti,
- nezaplacením pojistného včas nebo zaplacením nižší částky než-li je stanoveno,
- nebo nástupem výkonu trestu odnětí svobody.³³

OSVČ nemá nárok na výplatu nemocenské dávky za prvních 14 kalendářních dnů nemoci. Pokud si OSVČ nemocenské pojištění platí a splní podmínku účasti na nemocenském pojištění minimálně 3 měsíce před vznikem pracovní neschopnosti, má od 15. kalendářního dne nemoci nárok na výplatu nemocenské dávky příslušnou správou sociálního zabezpečení.

OSVČ v paušální dani může využít po dobu nemoci ukončení či přerušeni samostatné výdělečné činnosti. Od následujícího měsíce po ukončení živnosti nemusí paušální zálohu platit. Po skončení pracovní neschopnosti může znovu do paušálního režimu vstoupit. Pokud se tak stane ve stejném roce, budou zálohy sníženy úměrně době přerušeni živnosti.

Po skončení pracovní neschopnosti je možné, a to i v témže roce, opět do paušálního režimu vstoupit a paušální zálohy platit. Pokud OSVČ samostatně výdělečnou činnost po dobu dlouhodobé nemoci nepřerušil, musí zálohové platby paušální daně platit po celou dobu nemoci.³⁴

³³ Česká správa sociálního zabezpečení. *Co by měly vědět OSVČ*. [online]. [cit. 2022-07-02]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/co-by-mely-vedet-osvc>

³⁴ Finanční správa. *Dotazy a odpovědi k paušální dani*. [online]. [cit. 2022-09-01]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/dotazy-a-odpovedi/dotazy-a-odpovedi-k-pausalni-dani>

Pokud je OSVČ uznána práce neschopnou nebo jí byla nařízena karanténa, která bude trvat celý kalendářní měsíc, může podle zákona o nemocenském pojištění přerušit platby, ale pouze za podmínky, že tuto skutečnost oznámí a doloží pojišťovně. Při ročním vyúčtování je pak o tyto měsíce snížen vyměřovací základ.

Pokud si OSVČ nemocenské pojištění neplatí, nárok na nemocenskou dávku v případě nemoci nemá.³⁵

Tabulka 5 Výše nemocenské

Doba trvání dočasné pracovní neschopnosti	Výše denního vyměřovacího základu
1. - 14. den	dávka není poskytována (prvních 14. dní poskytuje náhradu mzdy zaměstnavatel)
15. - 30. den	60 %
31. - 60. den	66 %
61. - 380. den	72 %

Zdroj: vlastní zpracování, dle Zákona č. 187/2006 Sb. §29 o nemocenském pojištění

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství je jednou z dávek nemocenského pojištění. Na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství má žena nárok v případě, že byla jako zaměstnankyně z důvodu těhotenství, mateřství nebo kojení převedena na jinou práci a z tohoto důvodu má bez svého zavinění nižší příjem.³⁶

Za účely nároku se považuje převedení na jinou práci, tzn. snížení množství práce a snížení pracovního tempa z důvodu, že zaměstnankyně vykonává práci, která je zakázána těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu a kojícím matkám. Poskytuje se za ty kalendářní dny, během nichž trvalo převedení na jinou práci.

Těhotné zaměstnankyni se vyplácí nejdéle do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Z důvodu mateřství se vyrovnávací příspěvek poskytuje do konce 9. měsíce po porodu a u žen, které kojí, pak po dobu kojení. O nároku rozhoduje ošetřující lékař.³⁷

³⁵ Všeobecná zdravotní pojišťovna. *Musím jako OSVČ platit zálohy na pojistné když jsem nemocný?*. [online]. [cit. 2022-08-25]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/nejcasteji-resite/otazka/musim-jako-osvc-platit-zalohy-na-pojistne-kdyz-jsem-nemocny>

³⁶ Zákon č. 187/2006 Sb. §42, o nemocenském pojištění. In: Sbíрка zákonů. 14. 3. 2006. ISSN 1211-1244.

³⁷ KAHOUN, V. a kol., *Sociální zabezpečení, vybrané kapitoly*, 2. vydání. Praha: Triton, 2013. str. 139

Peněžítá pomoc v mateřství se vyplácí zpravidla matce dítěte v den nástupu na tzv. mateřskou dovolenou. Nárok na peněžitou pomoc v mateřství je podmíněn účastí pojištěnce na pojištění alespoň po dobu 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech. U OSVČ je podmínkou splnění účasti na pojištění alespoň 180 kalendářních dnů v posledním roce.³⁸

Tabulka 6 Délka podpůrčí doby u peněžité pomoci v mateřství

Doba trvání (v týdnech)	Podmínka pro výplatu peněžité pomoci v mateřství
28	u pojištěnky, která dítě porodila. Výplata začíná 6 až 8 týdnů před plánovaným porodem a nesmí skončit dříve než 6 týdnů po porodu, i v případě úmrtí dítěte
37	u pojištěnky, která porodila zároveň dvě nebo více dětí, přičemž po uplynutí 28 týdnů podpůrčí doby peněžítá pomoc v mateřství náleží, jen jestliže pojištěnka dále pečuje alespoň o dvě z těchto dětí
22	u pojištěnce, který si jedno dítě následně převezme do své péče
31	u pojištěnce, který z důvodu uvedeného v §32 odst. 1 písm. b) až e) pečuje zároveň o dvě nebo více dětí, přičemž po uplynutí 22 týdnů podpůrčí doby peněžítá pomoc v mateřství náleží, jen jestliže pojištěnec dále alespoň o dvě z těchto dětí pečuje

Zdroj: vlastní zpracování, dle zákona č. 187/2006 Sb. §33 o nemocenském pojištění

Rodičovský příspěvek plynule navazuje na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství. Rodičovský příspěvek je pro rok 2022 stanoven na 300 000 Kč na jedno dítě. V případě dvojčat jde o maximální výši rodičovského příspěvku 450 000 Kč. Příspěvek se čerpá postupně.

Rodičovský příspěvek je možné pobírat nejdéle 43 měsíců a přiznaná dávka bude v tomto případě ve výši 6 977 Kč.

V případě, že matka jako OSVČ po dobu těhotenství neměla nárok na vyrovnávací příspěvek, může rovnou získat rodičovské dávky, na které má nárok i v případě, když si neplatí nemocenské pojištění. Nárok na rodičovské dávky není závislý ani na výši odvodů

³⁸ Zákon č. 187/2006 Sb. §32, o nemocenském pojištění. In: Sběrka zákonů. 14. 3. 2006. ISSN 1211-1244.

na sociální pojištění. Rodičovskou může čerpat v maximální výši 10 000 Kč měsíčně po dobu 30 měsíců.

Žadatel o rodičovský příspěvek žádá na úřadu práce příslušném podle místa bydliště. Musí předložit rodný list dítěte, občanský průkaz a potvrzení od ČSSZ, že má na rodičovský příspěvek nárok. Po dobu čerpání rodičovské dovolené je možné pracovat a výše příjmu není omezena.

Rodičovskou dovolenou může čerpat jak matka, tak otec dítěte, ale nárok na rodičovský příspěvek má vždy pouze jeden z nich.³⁹

Nárok na **otcovskou dávku** má pojištěnec pečující o vlastní dítě, nebo dítě do 7 let jeho věku. Podpůrčí doba u otcovské dávky je 2 týdny a je možné ji čerpat v období šesti týdnů ode dne narození dítěte nebo jeho převzetí do péče. Výše otcovské činí 70 % denního vyměřovacího základu.⁴⁰

Otec dítěte musí být zapsán v rodném listě dítěte. S matkou dítěte ale nemusí být oddán. Otcovská je dávkou nemocenského pojištění, která zajišťuje rodinu v případě neschopnosti pracovat z důvodu nemoci nebo mateřství. Nárok na otcovskou nemají studenti ani osoby vedené v evidenci úřadu práce. Zaměstnanci pracující na základě DPP s měsíčním příjmem maximálně do 10 000 Kč nemají povinnost účasti na nemocenském pojištění, a nemají tedy ani nárok na otcovskou dávku.⁴¹

Nárok na **ošetřovné** má zaměstnanec, který ošetřuje nebo pečuje o dítě mladší 10 let z důvodu nemoci, úrazu nebo uzavření školského zařízení z důvodu karantény. Podpůrčí doba je 9 kalendářních dnů. Zaměstnanec, který žije sám a má v péči dítě do 16 let věku má nárok na ošetřovné po dobu 16 kalendářních dnů. Výše ošetřovného za kalendářní den činí 60 % denního vyměřovacího základu.⁴²

Nárok na **dlouhodobé ošetřovné** má pojištěnec, který bude celodenně pečovat o člena rodiny. Musí však být splněna podmínka hospitalizace ošetřované osoby, trvající minimálně 4 po sobě jdoucí kalendářní dny. Ošetřujícím lékařem zdravotnického zařízení poskytující

³⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Rodičovský příspěvek*. [online]. [cit. 2022-08-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/rodicovsky-prispevek>

⁴⁰ Zákon č. 187/2006 Sb. §38, o nemocenském pojištění. In: Sbíрка zákonů. 14. 3. 2006. ISSN 1211-1244.

⁴¹ Česká správa sociálního zabezpečení. *Otcovská*. [online]. [cit. 2022-08-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/otcovska>

⁴² Zákon č. 187/2006 Sb. §39, 40 a 41, o nemocenském pojištění. In: Sbíрка zákonů. 14. 3. 2006. ISSN 1211-1244.

lůžkovou péči musí být vydáno rozhodnutí, že zdravotní stav propuštěné ošetřované osoby vyžaduje poskytování dlouhodobé péče po dobu dalších alespoň 30 kalendářních dnů v domácím prostředí. Ošetřovaná osoba musí zároveň udělit souhlas s poskytováním dlouhodobé péče ošetřující osobě. U nezletilých osob není souhlas vyžadován. Podpůrčí doba začíná prvním dnem potřeby dlouhodobé péče a trvá nejdéle 90 kalendářních dnů. Výše dlouhodobého ošetřovného za kalendářní den činí 60 % denního vyměřovacího základu.⁴³

Základní podmínkou uplatnění nároku na dávku je účast na nemocenském pojištění u zaměstnance alespoň po dobu 90 kalendářních dnů v posledních 4 měsících.

Aby OSVČ měla na tuto dávku nárok je nutné, aby se dobrovolně účastnila nemocenského pojištění po dobu minimálně 3 měsíců přede dnem nástupu na dlouhodobé ošetřovné. OSVČ nesmí v době pobírání této dávky vykonávat osobně samostatně výdělečnou činnost.⁴⁴

3.5 Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Státní politika zaměstnanosti zabezpečuje všem občanům (bez ohledu na pohlaví, sexuální orientaci, rasový nebo etnický původ, národnost, státní občanství, sociální původ, zdravotní stav, věk, náboženství či víru, rodinný stav, politické vyznání) právo na zaměstnání a ochranu proti nezaměstnanosti. V případě ztráty zaměstnání je z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti hrazena podpora v nezaměstnanosti včetně úhrady rekvalifikačních kurzů.

V případě nezaměstnanosti musí osoba podat žádost na úřad práce podle místa bydliště. Úřad práce umožní nezaměstnanému absolvovat rekvalifikační kurz a bude se snažit zprostředkovat mu zaměstnání, aby uchazeč měl co nejdříve pravidelný příjem.

Při splnění daných podmínek má uchazeč o zaměstnání nárok na podporu v nezaměstnanosti. Věk žadatele o zaměstnání ke dni podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti je podstatný pro stanovení délky podpůrčí doby. Podpůrčí doba je stanovena do 50 let věku na 5 měsíců, 8 měsíců je délka podpory pro osoby od 50 do 55 let a pro uchazeče starší 55 let je poskytována 11 měsíců.

⁴³ Zákon č. 187/2006 Sb. §41, o nemocenském pojištění. In: Sběrka zákonů. 14. 3. 2006. ISSN 1211-1244.

⁴⁴ Česká správa sociálního zabezpečení. *Dlouhodobé ošetřovné*. [online]. [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/dlouhodobé-osetrovne>

Nárok na podporu v nezaměstnanosti zaniká v těchto případech:

- uplynutím podpůrní doby,
- žádostí uchazeče o ukončení, nástupem do výkonu trestu, úmrtím,
- v případě nesplnění nebo porušení daných povinností, kdy z tohoto důvodu dojde k vyřazení z evidence.⁴⁵

3.6 Zdravotní pojištění

Zdravotní pojištění je povinné pro všechny občany České republiky. Účast na zdravotním pojištění umožňuje pacientovi plně nebo částečně čerpat zdravotní péči, aby byl udržen nebo zlepšen jeho zdravotní stav.

3.6.1 Historie zdravotního pojištění

Dle dochovaných zdrojů byly již ve středověku patrné počátky sociálního zdravotního pojištění. S rozvojem průmyslu došlo k nárůstu dělnických profesí a bylo potřeba vybudovat různé příspěvkové fondy, aby pracující byli zajištěni v případě ztráty příjmu. S vývojem zdravotnictví bylo potřeba vytvořit i pojištění, které by krylo výdaje na zdravotní péči.

První povinné pojištění je datováno k roku 1849 v Prusku a bylo určeno pro horníky. Z důvodu narůstajících pracovních úrazů byl koncem 19. století ve většině evropských zemí přijat zákon, který stanovil, že pracovní úraz je rizikem zaměstnavatele. Pro pojišťovny to byl podnět začít zaměstnavatelům nabízet pojištění, které bude krýt toto riziko.

Zdravotní pojištění se rozděluje na:

- **Statutární zdravotní pojištění**, které je povinné pro všechny občany České republiky nebo pro určitou skupinu obyvatel v závislosti na výši příjmu nebo věku,
- **Privátní zdravotní pojištění**, které je dobrovolné.⁴⁶

⁴⁵ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 15. 5. 2004. ISSN 1211-1244.

⁴⁶ NĚMEC, J. *Principy zdravotního pojištění*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. ISBN 978-80-247-2628-1, s. 14

3.6.2 Systém zdravotního pojištění

Od roku 1993 bylo v České republice 29 zdravotních pojišťoven. Počet pojišťoven byl postupně snižován až na současných sedm:

- Všeobecná zdravotní pojišťovna,
- Vojenská zdravotní pojišťovna České republiky,
- Česká průmyslová zdravotní pojišťovna,
- Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví,
- Zaměstnanecká pojišťovna Škoda,
- Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra České republiky,
- Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna.⁴⁷

Pojištěnec má právo na výběr zdravotní pojišťovny jednou za 12 měsíců, a to vždy jen k 1. dni kalendářního pololetí. Pojištěnec je oprávněn změnit pojišťovnu i ve lhůtě kratší, ale pouze za předpokladu likvidace, zavedení nucené správy nebo při sloučení zdravotní pojišťovny, u níž je pojištěn.⁴⁸

3.6.3 Plátcí pojistného zdravotního pojištění

Plátcí pojistného zdravotního pojištění jsou:

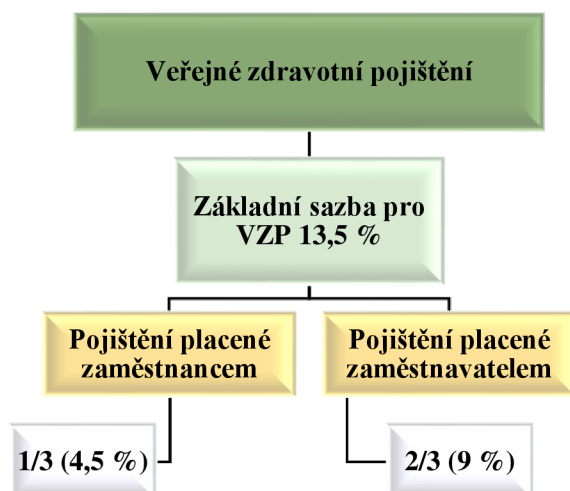
- pojištěnci,
- zaměstnavatelé,
- a stát.

Zaměstnavatel má povinnost odvádět za zaměstnance zdravotní pojištění, kdy sazba pro zaměstnavatele je 9 % a zaměstnanec hradí 4,5 %. Celkem se tedy z hrubé mzdy každý měsíc odvádí 13,5 %.

⁴⁷ Ministerstvo zdravotnictví ČR. *Zdravotní pojišťovny*. [online]. [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravotni-pojistovny-2/>

⁴⁸ ČERVINKA, T. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2022*. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8, s. 22

Graf 3 Veřejné zdravotní pojištění

Zdroj: vlastní zpracování, dle VZP (2022)

Dle zákona č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění jsou povinně pojištěny všechny osoby s trvalým pobytem v České republice, nebo bez trvalého pobytu, ale jejich zaměstnavatel má v České republice sídlo nebo trvalý pobyt.⁴⁹

OSVČ je povinna nahlásit pojišťovně nejpozději do osmi dnů zahájení nebo ukončení výdělečné činnosti. Povinnost nahlášení taktéž do osmi dnů má i pojištěnec, který se stal OSVČ a vstoupil do paušálního režimu prostřednictvím orgánu Finanční správy.⁵⁰

Za plátce nejsou považovány osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce, žáci nebo studenti vykonávající praktický výcvik a zaměstnanci, kteří za rozhodné období nedosáhli výše započitatelného příjmu vyššího než 10 000 Kč. Pokud by příjem měli vyšší, je zaměstnavatel povinen tuto skutečnost oznámit příslušné zdravotní pojišťovně a provést odvod pojistného na zdravotní pojištění. Za plátce dále nejsou považováni členové družstva, kteří vykonávají pro družstvo práci a v kalendářním měsíci nedosáhli započitatelného příjmu 3 500 Kč a více.⁵¹

⁴⁹ VYBÍHAL, V. Mzdové účetnictví. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-1032-2, s. 140

⁵⁰ Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 7. 3. 1997. ISSN 1211-1244.

⁵¹ ČERVINKA, T. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2022. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8, s. 68

Při dlouhodobém pobytu v zahraničí není pojištěnec povinen platit zdravotní pojištění pouze za předpokladu, že dodrží tyto podmínky:

- v zahraničí je nepřetržitě minimálně 6 měsíců,
- v zahraničí je po celou dobu pobytu zdravotně pojištěn,
- zdravotní pojišťovně v ČR doručil prohlášení o dlouhodobém pobytu v cizině.

3.6.4 Výše pojistného

V roce 2022 se u zaměstnanců změnila minimální výše vyměřovacího základu na částku 16 200 Kč.

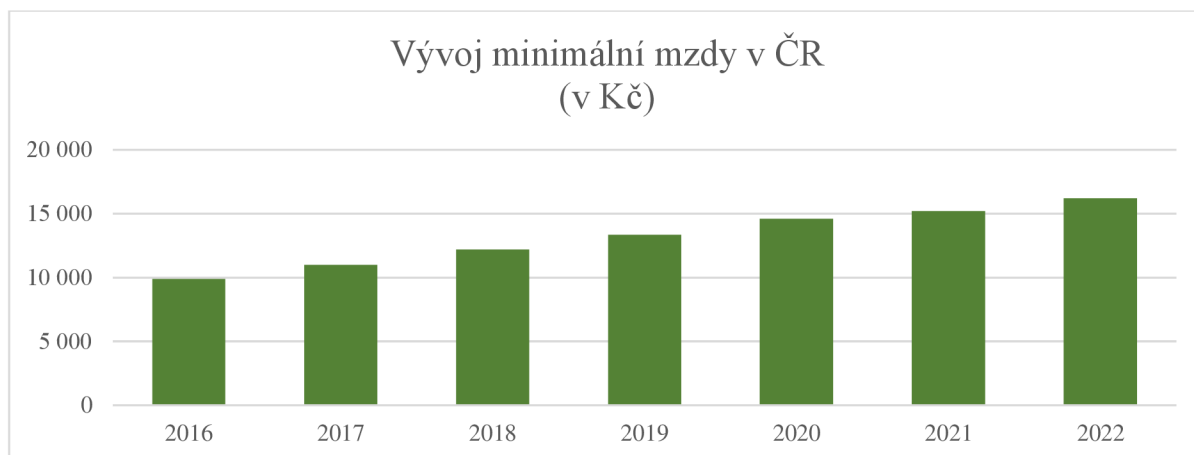
Od 1. ledna 2022 zaměstnavatelé za zaměstnance odvádí minimálně zálohu ve výši 2 187 Kč.

Tabulka 7 Přehled minimální mzdy (v Kč)

Rok	Minimální mzda	Minimální měsíční pojistné zaměstnanců
2016	9 900	1 337
2017	11 000	1 485
2018	12 200	1 647
2019	13 350	1 803
2020	14 600	1 971
2021	15 200	2 052
2022	16 200	2 187

Zdroj: vlastní zpracování, dle Červinka (2022)

Graf 4 Vývoj minimální mzdy v ČR v letech 2016–2022

Zdroj: vlastní zpracování

Pojistné za zaměstnance se odvádí od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Výše minimální zálohy OSVČ se každoročně mění, jelikož je vázána na průměrnou mzdu v národním hospodářství.

Od 1. ledna 2022 došlo k navýšení minimální zálohy u OSVČ na částku 2 627 Kč.⁵² Zálohy OSVČ jsou splatné od 1. dne kalendářního měsíce, za který se platí do 8. dne měsíce následujícího.

OSVČ, za něž platí pojistné stát (důchodci, studenti), povinnost dodržet minimální vyměřovací základ nemají. Jako OSVČ však zálohy platit musí, a to podle výše svých skutečných příjmů a výdajů.

Měsíční zálohy neplatí OSVČ, které nemají tuto činnost jako hlavní zdroj příjmů. Pojistné odvádí až ve výši vypočítané v každoročním přehledu.⁵³

3.6.5 OSVČ v režimu paušální daně

Dne 1. ledna 2021 vstoupil v platnost režim paušální daně. Pokud chce být OSVČ účastna režimu paušální daně, musí splňovat následující podmínky:

- povinnost úhrady zdravotního a sociálního pojištění v ČR,

⁵² ČERVINKA, T. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2022. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8, s. 15

⁵³ Všeobecná zdravotní pojišťovna. *Změna výše záloh na ZP v roce 2022*. [online]. [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/tiskove-centrum/otazky-tydne/zmena-vyse-zaloh-na-zdravotni-pojisteni-v-roce-2022>

- příjmy z podnikání v roce 2022 neměla za uplynulé období vyšší než 1 milion Kč a v prosinci nepřekročila obrat s povinností se registrovat do 15. ledna,
- není plátcem DPH,
- není společníkem v. o. s. ani komplementářem k. s.,
- není proti ní vedeno insolvenční řízení,
- a nemá příjmy, které podléhají zdanění.⁵⁴

Podnikatelům byla tímto krokem ulehčena administrativa, kdy místo tří plateb – daně z příjmů, sociálního a zdravotního pojištění, platí pouze jednu tzv. paušální zálohu. Během roku OSVČ již neplatí žádné doplatky a v souvislosti s ulehčením administrativy nepotřebují mít účetní případně daňového poradce. Pro mnohé podnikatele je pozitivem také snížení rizika kontrol z finančního úřadu, ale určitě nezaniká povinnost prokazovat své příjmy. Nevýhodou tohoto systému je, že OSVČ nemá možnost využít slevy na dani, daňové zvýhodnění, ani nezdanitelné částky.

Paušální zálohy musí OSVČ platit vždy, tedy i v případě dlouhodobé nemoci. Je však možné živnost pozastavit, ale v tomto případě má OSVČ povinnost přihlásit se u zdravotní pojišťovny jako osoba bez zdanitelných příjmů. Pro rok 2022 byla minimální měsíční záloha na zdravotní pojištění pro osobu bez zdanitelného příjmu (OBZP) stanovena ve výši 2 187 Kč.

Pokud bude mít OSVČ během roku příjem vyšší než 1 mil. Kč, musí od následujícího kalendářního roku z paušální daně vystoupit a za daný rok podat daňové přiznání a případně doplatit nedoplatky na dani a pojistném. Vstup do paušálního režimu je dobrovolný.⁵⁵

⁵⁴ BERÁNEK, P. Průvodce zákonem o daních z příjmu pro OSVČ a další poplatníky s dílčím základem v § 7, I. vydání. Praha: ANAG, 2021. ISBN 978-80-7554-318-9, s. 109

⁵⁵ Všeobecná zdravotní pojišťovna. *Paušální režim daně z příjmu pro OSVČ*. [online]. [cit. 2022-07-25]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/novinka-pro-osvc-pausalni-rezim-dane-z-prijmu-a-pojistnych-na-verejne-zdravotni-pojisteni-a-socialni-pojisteni-neni-ale-vhodny-pro-kazdeho>

Tabulka 8 Výše paušální daně v roce 2022

Rok	Složení paušální daně (v Kč)			Celková výše hrazené paušální daně (v Kč)
	zdravotní pojištění	sociální pojištění	daň z příjmu	
2022	2 627	3 267	100	5 994

Zdroj: vlastní zpracování, dle Finanční správy ČR (2022)

3.6.6 Dopady onemocnění Covid-19

V období pandemie Covid-19 došlo k několika zásadním změnám v právech a povinnostech vůči zdravotním pojišťovnám.

- došlo k prominutí záloh u OSVČ za období března až srpna 2020, a to až do výše minimální zálohy,
- v letech 2019 a 2020 došlo k odkladu lhůty pro podání přehledu vždy o jeden rok,
- byly vypláceny kompenzace a náhrady za zaměstnance a OSVČ (např. proplácení samotestovacích sad).⁵⁶

⁵⁶ ČERVINKA, T. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2022. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8, s. 14

4 Analytická část

Na základě analýzy zjištěných dat uvedených v první části práce bude provedeno porovnání podmínek sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Bude analyzována výše pojistného a nárok na dávky sociálního pojištění. Pro výpočet modelových příkladů nemocenského a důchodového pojištění budou použity kalkulačky Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, které jsou k dispozici na webových stránkách www.mpsv.cz. V této části práce bude také provedeno srovnání výše pojistného na sociální zabezpečení u zaměstnanců a OSVČ.

4.1 Sociální a zdravotní pojištění u zaměstnanců

V prvním čtvrtletí roku 2022 dosahovala průměrná hrubá měsíční mzda výše 37 929 Kč.⁵⁷

4.1.1 Sociální pojištění

Pojistné na sociální zabezpečení se počítá jako procentuální podíl z hrubé mzdy. Zaměstnavatel za svého zaměstnance celkově odvádí 24,8 %. V této výši odvodu je zahrnuto 21,5 % na důchodové pojištění, 2,1 % na nemocenské pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Za zaměstnance je z jeho hrubé mzdy ještě odvedeno 6,5 % na důchodové pojištění.

Výše sociálního pojištění za zaměstnance s hrubou mzdou 37 929 Kč hrazené zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Tabulka 9 Výpočet sociálního pojištění zaměstnance, hrazené zaměstnavatelem a zaměstnancem

	Sazba (v %)	Výpočet	Výše pojistného (v Kč)
Zaměstnavatel	24,8	$\frac{37\,929}{100} * 24,8$	9 407
Zaměstnanec	6,5	$\frac{37\,929}{100} * 6,5$	2 466
Celkem	31,3		11 873

Zdroj: vlastní zpracování

⁵⁷ Český statistický úřad. *Průměrná mzda za 1. čtvrtletí 2022*. [online]. [cit. 2022-08-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-1-ctvrtletí-2022>

4.1.2 Zdravotní pojištění

Zaměstnavatel je povinen odvádět za zaměstnance zdravotní pojištění, kdy sazba pro zaměstnavatele je 9 % a zaměstnanec hradí 4,5 %. Každý měsíc je z hrubé mzdy zaměstnance odvedeno 13,5 %.

Výpočet zdravotního pojištění zaměstnance s hrubou mzdou 37 929 Kč.

Tabulka 10 Výpočet zdravotního pojištění zaměstnance, hrazeného zaměstnavatelem a zaměstnancem

	Sazba (v %)	Výpočet	Výše pojistného (v Kč)
Zaměstnavatel	9,0	$\frac{37\,929}{100} * 9$	3 414
Zaměstnanec	4,5	$\frac{37\,929}{100} * 4,5$	1 707
Celkem	13,5		5 121

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Nemocenské pojištění

4.2.1 Zaměstnanec a OSVČ ve 14denní pracovní neschopnosti

Při 14denní pracovní neschopnosti má zaměstnanec nárok pouze na náhradu mzdy od zaměstnavatele ve výši 10 099 Kč. Zaměstnanci v tomto případě nemocenské dávky nenáleží, protože jeho pracovní neschopnost trvala méně než 15 kalendářních dnů.

Zaměstnanec je účasten nemocenského pojištění od 1. dubna 2014. Praktickým lékařem bylo vystaveno Rozhodnutí o vzniku dočasné pracovní neschopnosti od 15. dubna 2022 a bylo ukončeno k 28. dubnu 2022. Zaměstnanec po dočasné pracovní neschopnosti nastoupil zpět do zaměstnání 29. dubna 2022.

Průměrný hodinový výdělek se vypočítá jako (průměrná mzda za měsíc * čtvrtletí):
 $37\,929 * 3 / 160 * 3$ (počet odpracovaných hodin za měsíc * čtvrtletí).

Obrázek 1 Náhrada mzdy zaměstnance

Počet hodin pracovní neschopnosti (nemoci) nebo karantény pro náhradu mzdy							80
Průměrný hodinový výdělek (PHV) (je stejný pro nemoc i pro karanténu)**)							237,06 Kč
Redukce PHV							
		do	227,15 Kč	redukce na	90%	tj. na	204,44 Kč
nad	227,15 Kč	do	340,55 Kč	redukce na	60%	tj. na	5,95 Kč
nad	340,55 Kč	do	681,10 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	681,10 Kč	nezohledňuje se					
Redukovaný PHV							210,39
Výpočet náhrady mzdy za	80	hodin	60%	z 210,39	tj. 126,23 x 80		10 098,40 Kč
NÁHRADA MZDY							10 099 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, dle MPSV ČR (2022)

Zaměstnanci bylo praktickým lékařem vystaveno potvrzení o pracovní neschopnosti v délce 14 dnů. Zaměstnanci bude za tuto dobu nemoci vyplacena pouze náhrada mzdy od zaměstnavatele ve výši **10 099 Kč**.

OSVČ i přesto, že by byla poplatníkem nemocenského pojištění, nárok na čerpání dávky nemá, jelikož nárok na tuto dávku vzniká až od 15. kalendářního dne.

4.2.2 Zaměstnanec v 70denní pracovní neschopnosti

Zaměstnanec je účasten nemocenského pojištění od 1. července 2014. Zaměstnanec musí zůstat po operaci doma a praktickým lékařem bylo 1. července 2022 vystaveno Rozhodnutí o vzniku dočasné pracovní neschopnosti. Pracovní neschopnost byla ukončena k 9. září 2022. Zaměstnanec po dočasné pracovní neschopnosti nastoupil zpět do zaměstnání 10. září 2022.

Zaměstnanec bude v pracovní neschopnosti 70 dnů, jeho průměrná mzda bude činit 37 929 Kč.

Obrázek 2 Náhrada mzdy za 14 dní PN

Počet hodin pracovní neschopnosti (nemoci) nebo karantény pro náhradu mzdy							80
Průměrný hodinový výdělek (PHV) (je stejný pro nemoc i pro karanténu)**)							237,06 Kč
Redukce PHV							
		do	227,15 Kč	redukce na	90%	tj. na	204,44 Kč
nad	227,15 Kč	do	340,55 Kč	redukce na	60%	tj. na	5,95 Kč
nad	340,55 Kč	do	681,10 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	681,10 Kč	nezohledňuje se					
Redukovaný PHV							210,39
Výpočet náhrady mzdy za	80	hodin	60%	z 210,39	tj. 126,23 x 80		10 098,40 Kč
NÁHRADA MZDY							10 099 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, dle MPSV ČR (2022)

Obrázek 3 Výše nemocenské za 70 dní neschopnosti

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾						70	
Vyměřovací základ ²⁾	denní = D	nebo měsíční = M	M			37 929,00 Kč	
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾						1 246,98 Kč	
orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca						37 929 Kč	
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy						14	
NEMOCENSKÉ celkem						41 134 Kč	
Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾							
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN						16	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne. dne DPN						30	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN						10	
Redukce DVZ							
	do	1 298 Kč	redukce na	90%	tj. na	1 122,28 Kč	
nad	1 298 Kč	do	1 946 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	1 946 Kč	do	3 892 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	3 892 Kč	nezhledňuje se					
Redukovaný DVZ						1 123 Kč	
nemocenské od 15. do 30. dne		60% z 1 123	tj. 674 x 16 dnů =			10 784 Kč	
nemocenské od 31. do 60. dne		66% z 1 123	tj. 742 x 30 dnů =			22 260 Kč	
nemocenské od 61. dne		72% z 1 123	tj. 809 x 10 dnů =			8 090 Kč	
NEMOCENSKÉ celkem						41 134 Kč	

Zdroj: vlastní zpracování, dle MPSV ČR (2022)

Zaměstnanci za prvních 14 dnů nemoci bude vyplaceno 10 099 Kč jako náhrada mzdy od zaměstnavatele a od 15. dne nemocenské dávky ve výši 41 134 Kč. Za 70 dnů pracovní neschopnosti zaměstnanec obdrží celkem **51 233 Kč**.

4.2.3 OSVČ v 70denní pracovní neschopnosti

OSVČ se 1. ledna 2020 dobrovolně přihlásila k nemocenskému pojištění. Od 1. července do 9. září 2022 byla uznána ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopnou. Výdělečnou činnost začala vykonávat 10. září 2022.

OSVČ má měsíční příjem 63 217 Kč, uplatnila si výdajový paušál ve výši 60 %, čistý zisk má 37 930 Kč. Měsíční vyměřovací základ je tedy 18 965 Kč (polovina z měsíčního základu daně).

Obrázek 4 Výpočet nemocenské u OSVČ

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ¹⁾						70	
Vyměřovací základ ²⁾	denní = D nebo měsíční = M M					18 965,00 Kč	
Denní vyměřovací základ pro nemocenské (DVZ) neredukovaný ³⁾						623,51 Kč	
<i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>						18 965 Kč	
Počet kalendářních dnů pro náhradu mzdy						14	
NEMOCENSKÉ celkem						20 588 Kč	
Podrobný výpočet nemocenského⁴⁾							
Počet kalendářních dnů nemocenského od 15. dne DPN						16	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 31. do 60. dne dne DPN						30	
Počet kalendářních dnů nemocenského od 61. dne DPN						10	
Redukce DVZ							
	do	1 298 Kč	redukce na	90%	tj. na	561,16 Kč	
nad	1 298 Kč	do	1 946 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	1 946 Kč	do	3 892 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	3 892 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	562 Kč
nemocenské od 15. do 30. dne		60% z 562		tj. 338 x 16 dnů =		5 408 Kč	
nemocenské od 31. do 60. dne		66% z 562		tj. 371 x 30 dnů =		11 130 Kč	
nemocenské od 61. dne		72% z 562		tj. 405 x 10 dnů =		4 050 Kč	
NEMOCENSKÉ celkem						20 588 Kč	

Zdroje: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

Při dočasné pracovní neschopnosti v délce 70 kalendářních dnů nemá OSVČ za prvních 14 dní nárok na dávku nemocenského, i přesto, že si nemocenské pojištění platí sama. Od 15. kalendářního dne jí bude za 70denní pracovní neschopnost vyplaceno **20 588 Kč**.

OSVČ v tomto modelovém příkladu nevykonávala v měsíci červenci a v srpnu výdělečnou činnost, ale živnost neukončila ani nepřerušila. Po celou dobu nemoci musí tedy platit zálohy na paušální daň.

4.3 Peněžité pomoc v mateřství

4.3.1 Zaměstnanec

Žena pracuje ve společnosti na HPP od 1. ledna 2010, v tuto chvíli je těhotná. Termín porodu má předběžně stanovený na 6. prosince 2022. Zaměstnankyně se rozhodla nastoupit na mateřskou dovolenou osm týdnů před pravděpodobným termínem porodu, tj. 11. října 2022. Výše její průměrné hrubé mzdy je 37 929 Kč. Zaměstnankyně splňuje všechny podmínky pro čerpání PPM.

Obrázek 5 Výpočet peněžitě pomoci v mateřství u zaměstnance

Počet kalendářních dnů peněžitě pomoci v mateřství ¹⁾		196
Vyměřovací základ ²⁾	denní = D nebo měsíční = M	M
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾ orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.		1 246,98 Kč 37 929 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ		171 108 Kč
Podrobný výpočet peněžitě pomoci v mateřství		
Redukce DVZ		
	do	1 298 Kč
nad	1 298 Kč	do 1 946 Kč
nad	1 946 Kč	do 3 892 Kč
nad	3 892 Kč	nezohledňuje se
	redukce na	100%
	redukce na	60%
	redukce na	30%
		Redukovaný DVZ
		1 247 Kč
Peněžitá pomoc v mateřství	70% z 1 247	tj. 873 x 196 dnů =
		171 108 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ		171 108 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

Zaměstnankyně má za 196 dní mateřské dovolené nárok na příspěvek peněžitě pomoci v mateřství ve výši **171 108 Kč**. Každý měsíc ji bude tedy vyplacena částka ve výši 28 518 Kč.

4.3.2 OSVČ

OSVČ má nárok na PPM pouze v případě účasti na nemocenském pojištění, které trvalo alespoň 180 dnů v období 1 roku přede dnem nástupu na PPM a alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech před nástupem na mateřskou (ze zaměstnání nebo podnikání).

OSVČ, která je účastna od 1. ledna 2015 na dobrovolném nemocenském pojištění, v únoru 2022 otěhotněla. Pravděpodobný termín porodu jí ošetřující lékař stanovil na 11. listopadu 2022. Žena si zvolila nástup na mateřskou dovolenou osm týdnů před pravděpodobným termínem porodu, což je 16. září 2022. Jelikož splnila zákonné podmínky účasti na nemocenském pojištění, má nárok na PPM.

OSVČ po dobu pobírání mateřského příspěvku nesmí podnikat. Živnost tedy po dobu mateřské dovolené přerušila.

Obrázek 6 Výpočet PPM u OSVČ

Počet kalendářních dnů peněžité pomoci v mateřství ¹⁾	196
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	18 965,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro peněžitou pomoc v mateřství (DVZ) neredukovaný ³⁾ orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca.	623,51 Kč 18 965 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ	85 652 Kč
Podrobný výpočet peněžité pomoci v mateřství	
Redukce DVZ	
	do 1 298 Kč redukce na 100% tj. na 623,51 Kč
nad 1 298 Kč do 1 946 Kč redukce na 60% tj. na 0,00 Kč	
nad 1 946 Kč do 3 892 Kč redukce na 30% tj. na 0,00 Kč	
nad 3 892 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 624 Kč
Peněžita pomoc v mateřství 70% z 624 tj. 437 x 196 dnů =	85 652 Kč
PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ	85 652 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

Příspěvek PPM za 196 dní u OSVČ činí **85 652 Kč**. Každý měsíc tak získá 14 275 Kč.

4.4 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je v roce 2022 stanoven ve výši 300 000 Kč, příspěvek se čerpá měsíčně.

4.4.1 Zaměstnanec

Zaměstnanec s průměrnou hrubou mzdou 37 929 Kč bude pobírat rodičovský příspěvek do třech let věku dítěte, tedy po dobu 30 měsíců. Měsíčně mu bude vyplacena částka ve výši 10 000 Kč, vypočteno jako $300\,000/30 = 10\,000$ Kč.

4.4.2 OSVČ

OSVČ se bude plně věnovat dítěti a živnost nechá přerušenu do věku 3 let dítěte. Na rodičovských dávkách obdrží 10 000 Kč měsíčně, celkem tedy za 30 měsíců 300 000 Kč.

4.5 Dávky otcovské poporodní péče

4.5.1 Dávky otcovské poporodní péče u zaměstnance

Zaměstnanec, otec dítěte, má průměrnou mzdu 37 929 Kč a je účasten na nemocenském pojištění od 1. ledna 2008. Dne 15. srpna 2022 se mu narodila dcera. Od 19. srpna 2022 čerpá dávku otcovské poporodní péče v délce trvání 14 dní.

Obrázek 7 Výpočet dávky otcovské poporodní péče u zaměstnance

Počet kalendářních dnů otcovské¹⁾						14	
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M						37 929,00 Kč	
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>						1 246,98 Kč 37 929 Kč	
OTCOVSKÁ						12 222 Kč	
Podrobný výpočet otcovské							
Redukce DVZ							
		do	1 298 Kč	redukce na	100%	tj. na	1 246,98 Kč
nad	1 298 Kč	do	1 946 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	1 946 Kč	do	3 892 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	3 892 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	1 247 Kč
Otcovská	70% z 1 247			tj. 873 x 14 dnů =			12 222 Kč
OTCOVSKÁ						12 222 Kč	

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

Otec za 14 dní otcovské poporodní péče obdrží **12 222 Kč**.

4.5.2 Otcovská u OSVČ

OSVČ má nárok na dávku otcovské poporodní péče pouze v případě účasti na nemocenském pojištění které trvalo alespoň tři měsíce přede dnem nástupu na otcovskou dovolenou. Otec jako OSVČ je účasten nemocenského pojištění od 1. ledna 2013. Dítě se mu narodilo 29. srpna 2022 a bude od 5. září 2022 čerpat 14 dní dávku otcovské.

Obrázek 8 Výpočet dávky otcovské poporodní péče u OSVČ

Počet kalendářních dnů otcovské¹⁾						14	
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M						18 965,00 Kč	
Denní vyměřovací základ pro otcovskou (DVZ) neredukovaný³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>						623,51 Kč 18 965 Kč	
OTCOVSKÁ						6 118 Kč	
Podrobný výpočet otcovské							
Redukce DVZ							
		do	1 298 Kč	redukce na	100%	tj. na	623,51 Kč
nad	1 298 Kč	do	1 946 Kč	redukce na	60%	tj. na	0,00 Kč
nad	1 946 Kč	do	3 892 Kč	redukce na	30%	tj. na	0,00 Kč
nad	3 892 Kč	nezohledňuje se					
						Redukovaný DVZ	624 Kč
Otcovská	70% z 624			tj. 437 x 14 dnů =			6 118 Kč
OTCOVSKÁ						6 118 Kč	

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

Otec dítěte za dobu 14denní péče o novorozence obdrží **6 118 Kč**.

4.6 Ošetřovné

4.6.1 Krátkodobé ošetřovné

Otec, zaměstnanec, je účasten nemocenského pojištění od 1. září 2014. Dne 25. dubna 2022 byl nucen z důvodu uzavření MŠ (karanténa Covid-19) pečovat o svoji dceru a čerpat ošetřovné po dobu pěti kalendářních dnů, jelikož matka dcery nemohla z pracovních důvodů zůstat s dcerou doma.

Obrázek 9 Výpočet ošetřovného u zaměstnance

Počet kalendářních dnů ošetřování člena rodiny¹⁾	5
Vyměřovací základ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	37 929,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro ošetřovné (DVZ) neredukovaný³⁾ <i>orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca</i>	1 246,98 Kč 37 929 Kč
OŠETŘOVNÉ	3 370 Kč
Podrobný výpočet ošetřovného	
Redukce DVZ	
	do 1 298 Kč redukce na 90% tj. na 1 122,28 Kč
nad 1 298 Kč	do 1 946 Kč redukce na 60% tj. na 0,00 Kč
nad 1 946 Kč	do 3 892 Kč redukce na 30% tj. na 0,00 Kč
nad 3 892 Kč	nezohledňuje se
	Redukovaný DVZ 1 123 Kč
od 1. kal. dne	60% z 1 123 tj. 674 x 5 dnů = 3 370 Kč
OŠETŘOVNÉ	3 370 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

Otec za dobu 5 dnů, během nichž pečoval o svoji dceru, získal **3 370 Kč**.

OSVČ i přes dobrovolné přihlášení k nemocenskému pojištění nárok **na ošetřovné nemá**.

4.6.2 Dlouhodobé ošetřovné u zaměstnance

Zaměstnanec je účasten nemocenského pojištění od 1. prosince 1994. Pracuje na hlavní pracovní poměr s průměrnou měsíční mzdou 37 929 Kč. Od 19. září 2022 se musí postarat o svého nemocného otce, který byl propuštěn po dlouhé hospitalizaci do domácího prostředí, a musí otci zajistit celodenní péči. Rozhodnutí o potřebě dlouhodobé péče bude ukončeno k 28. listopadu 2022, o otce se bude starat po dobu 70 dní.

Obrázek 10 Výpočet dlouhodobého ošetřovného u zaměstnance

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	70
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	37 929,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾ orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca	1 246,98 Kč 37 929 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	47 180 Kč
Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného	
Redukce DVZ	
	do 1 298 Kč redukce na 90% tj. na 1 122,28 Kč
nad 1 298 Kč do 1 946 Kč redukce na 60% tj. na 0,00 Kč	
nad 1 946 Kč do 3 892 Kč redukce na 30% tj. na 0,00 Kč	
nad 3 892 Kč nezohledňuje se	
	Redukovaný DVZ 1 123 Kč
Výpočet výše dávky 60% z 1 123 tj. 674 x 70 dnů =	47 180 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	47 180 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

Zaměstnanec za 70 dnů péče o svého nemocného otce obdrží dávku ve výši **47 180 Kč**.

4.6.3 Dlouhodobé ošetřovné u OSVČ

OSVČ je účastna na dobrovolném nemocenském pojištění od 1. května 1993. Dne 8. září 2022 bylo zdravotnickým zařízením vydáno Rozhodnutí o potřebě dlouhodobé péče. OSVČ bude pečovat o svého otce, který byl propuštěn z dlouhodobé hospitalizace z nemocnice do domácí péče, po dobu 70 dnů, tj. do 17. listopadu 2022.

OSVČ má nárok na dlouhodobé ošetřovné, pokud byl účasten na nemocenském pojištění alespoň po dobu třech měsíců bezprostředně předcházejících dni nástupu na dlouhodobé ošetřovné. Po dobu péče o svého otce, kdy bude pobírat dávku dlouhodobého ošetřovného, nesmí vykonávat osobně samostatně výdělečnou činnost. OSVČ splnila všechny zákonné podmínky k čerpání dávky dlouhodobého ošetřovného.

Obrázek 11 Výpočet dlouhodobého ošetřovného u OSVČ

Počet kalendářních dnů poskytování dlouhodobé péče ¹⁾	70
Vyměřovací základ ²⁾ denní = D nebo měsíční = M M	18 965,00 Kč
Denní vyměřovací základ pro dlouhodobé ošetřovné (DVZ) neredukovaný ³⁾	623,51 Kč
orientačně odpovídá průměrnému měsíčnímu příjmu cca	18 965 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	23 660 Kč
Podrobný výpočet dlouhodobého ošetřovného	
Redukce DVZ	
	do 1 298 Kč redukce na 90% tj. na 561,16 Kč
nad 1 298 Kč	do 1 946 Kč redukce na 60% tj. na 0,00 Kč
nad 1 946 Kč	do 3 892 Kč redukce na 30% tj. na 0,00 Kč
nad 3 892 Kč	nezohledňuje se
	Redukovaný DVZ 562 Kč
Výpočet výše dávky 60% z 562	tj. 338 x 70 dnů = 23 660 Kč
DLOUHODOBÉ OŠETŘOVNÉ	23 660 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, dle ČSSZ (2022)

OSVČ bude pobírat dávku ošetřovného za dobu 70 dnů. Celkem na této dávce za péči o otce dostane **23 660 Kč**.

4.7 Důchodové pojištění

4.7.1 Starobní důchod u zaměstnance

Zaměstnanec, muž narozený 1. prosince 1958, splnil veškeré podmínky k čerpání nároku na výplatu starobního důchodu, dosáhl stanoveného důchodového věku a splnil potřebnou dobu pojištění. Částka 37 929 Kč je fiktivní osobní vyměřovací základ neboli měsíční průměr všech výdělků od roku 1986, přepočtený na současnou hodnotu.

Nejprve byla vypočtena I. a II. redukční hranice, od které se dále odvíjejí další výpočty spojené s výpočtem starobního důchodu.

Tabulka 11 Výpočet redukční hranice u zaměstnance

Redukční hranice	I. redukční hranice (100 %)	17 121 Kč			
		osobní vyměřovací základ	-	I. redukční hranice	= základ pro výpočet II. redukční hranice
		37 929	-	17 121	= 20 808
	II. redukční hranice (26 %)	20 808	*	0,26	= 5 411

Zdroj: vlastní zpracování

Po výpočtu redukčních hranic se tyto dvě hranice sečetly a tím byl získán výpočtový základ sloužící pro výpočet % výměry starobního důchodu.

Tabulka 12 Výpočet výpočtového základu u zaměstnance

Výpočtový základ	I. redukční hranice	+	II. redukční hranice	=	% výměra starobního důchodu
	17 121	+	5 411	=	22 532 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Výpočet % výměry starobního důchodu byl proveden jako součin výpočtového základu, jenž byl zjištěn jako součet redukčních hranic, vynásobený 1,5 % za každý odpracovaný rok, v našem modelovém příkladě to znamená 45 odpracovaných let.

Tabulka 13 Výpočet % výměry starobního důchodu u zaměstnance

% výměra starobního důchodu	=	výpočtový základ	*	1,5 % za každý odpracovaný rok
	=	22 532	*	0,675
	=	15 210 Kč (zaokrouhleno na Kč nahoru)		

Zdroj: vlastní zpracování

Výše starobního důchodu je konečná částka, kterou zaměstnanec na základě výpočtu získá. Tato částka byla vypočtena jako součet % výměry starobního důchodu a základní výměry pro daný rok, v našem případě pro rok 2022.

Tabulka 14 Výpočet výše starobního důchodu u zaměstnance

Výše starobního důchodu	=	% výměra důchodu	+	základní výměra důchodu pro rok 2022
	=	15 210	+	3 900
	=	19 110 Kč		

Zdroj: vlastní zpracování

Zaměstnanec splnil veškeré podmínky a do starobního důchodu nastupuje 1. října 2022. Měsíčně mu bude vyplácena částka starobního důchodu ve výši **19 110 Kč**.

4.7.2 Starobní důchod u OSVČ

OSVČ, muž narozený 1. prosince 1958, splnil veškeré podmínky k čerpání nároku na výplatu starobního důchodu, dosáhl stanoveného důchodového věku a splnil potřebnou dobu pojištění. Osobní vyměřovací základ OSVČ činí polovinu vyměřovacího základu zaměstnance, tj. 18 965 Kč.

Nejprve bylo potřeba vypočítat I. a II. redukční hranici, od níž se dále odvíjely další výpočty spojené s výpočtem starobního důchodu u OSVČ.

Tabulka 15 Výpočet redukční hranice u OSVČ

Redukční hranice	I. redukční hranice (100 %)	17 121 Kč			
		osobní vyměřovací základ	-	I. redukční hranice	= základ pro výpočet II. redukční hranice
		18 965	-	17 121	= 1 844 Kč
	II. redukční hranice (26 %)	1 844	*	0,26	= 480 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě vypočtených redukčních hranic byl vypočten výpočtový základ, který dále slouží pro výpočet % výměry starobního důchodu.

Tabulka 16 Výpočet výpočtového základu u OSVČ

Výpočtový základ	I. redukční hranice	+	II. redukční hranice	=	% výměra starobního důchodu
	17 121	+	480	=	17 601 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Výpočtový základ vynásobený 1,5 % za každý odpracovaný rok, v tomto modelovém příkladu tedy 45 let, dává dohromady % výměru starobního důchodu.

Tabulka 17 Výpočet % výměry starobního důchodu u OSVČ

% výměra starobního důchodu	=	výpočtový základ	*	1,5 % za každý odpracovaný rok
	=	17 601	*	0,675
	=	11 881 Kč (zaokrouhleno na Kč nahoru)		

Zdroj: vlastní zpracování

Výše starobního důchodu byla vypočtena jako součet % výměry důchodu a základní výměry důchodu pro daný rok, tedy pro rok 2022.

Tabulka 18 Výpočet výše starobního důchodu u OSVČ

Výše starobního důchodu	=	% výměra důchodu	+	základní výměra důchodu pro rok 2022
	=	11 881	+	3 900
	=	15 781 Kč		

Zdroj: vlastní zpracování

Nárok na výplatu starobního důchodu má OSVČ od 1. října 2022. Měsíčně bude pobírat starobní důchodu ve výši **15 781 Kč**.

5 Výsledky a diskuse

V analytické části bylo vypočítáno sociální a zdravotní pojištění u zaměstnanců a OSVČ, kteří jsou účastní na nemocenském pojištění. OSVČ, která si nemocenské pojištění neplatí, nebyla v této bakalářské práci zohledněna.

U sledovaných skupin byla porovnána výše vyplacených dávek v jednotlivých případech, tedy při pracovní neschopnosti, v mateřství, otcovské poporodní péči, ošetrovném a důchodovém pojištění.

5.1 Porovnání odvodů na sociální a zdravotní pojištění

Pro srovnání uvedených případů byla v jednotlivých výpočtech použita průměrná hrubá měsíční mzda pro 1. čtvrtletí roku 2022, která činila 37 929 Kč. Aby bylo možné porovnání provést, byl u OSVČ stanoven základ daně ve výši hrubé mzdy zaměstnance, kdy vyměřovacím základem je polovina základu daně.

U OSVČ je v modelových příkladech u této bakalářské práce stanoven měsíční příjem 63 217 Kč. OSVČ je poplatníkem v paušálním režimu a uplatňuje si 60% výdajový paušál. Ze základu daně 37 970 Kč je vypočteno 50 %, tj. částka 18 965 Kč, což odpovídá měsíčnímu vyměřovacímu základu.

Graf 6 Sociální pojištění u zaměstnance (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 5 Zdravotní pojištění u zaměstnance (v Kč)

Zdroj: vlastní zpracování

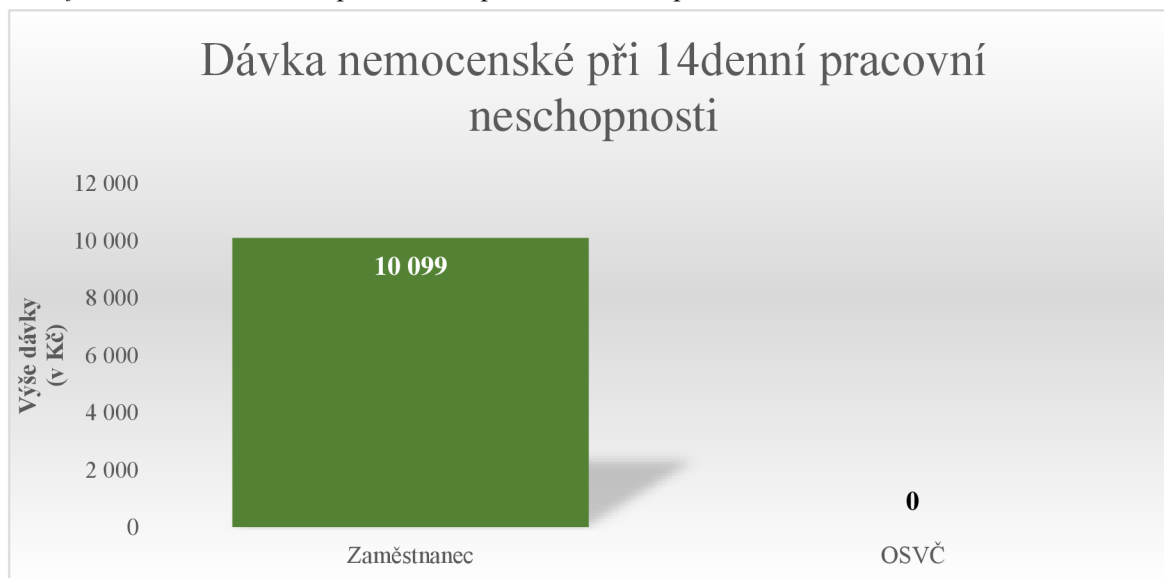
5.2 Porovnání dávek nemocenského pojištění

5.2.1 14denní délka pracovní neschopnosti

V případě pracovní neschopnosti v délce 14 dní byl zohledněn jen výpočet u zaměstnance. Za 14 dní pracovní neschopnosti zaměstnanec obdrží pouze náhradu mzdy od zaměstnavatele ve výši **10 099 Kč**. Nárok na dávku nemocenského pojištění zaměstnanci vzniká až od 15. kalendářního dne nemoci.

Přestože se OSVČ v našem příkladě dobrovolně přihlásila k nemocenskému pojištění, nárok na čerpání dávky nemá, protože nárok na dávku nemocenského pojištění u OSVČ vzniká až od 15. kalendářního dne nemoci.

Graf 7 Dávka nemocenské při 14denní pracovní neschopnosti

Zdroj: vlastní zpracování

5.2.2 70denní pracovní neschopnost

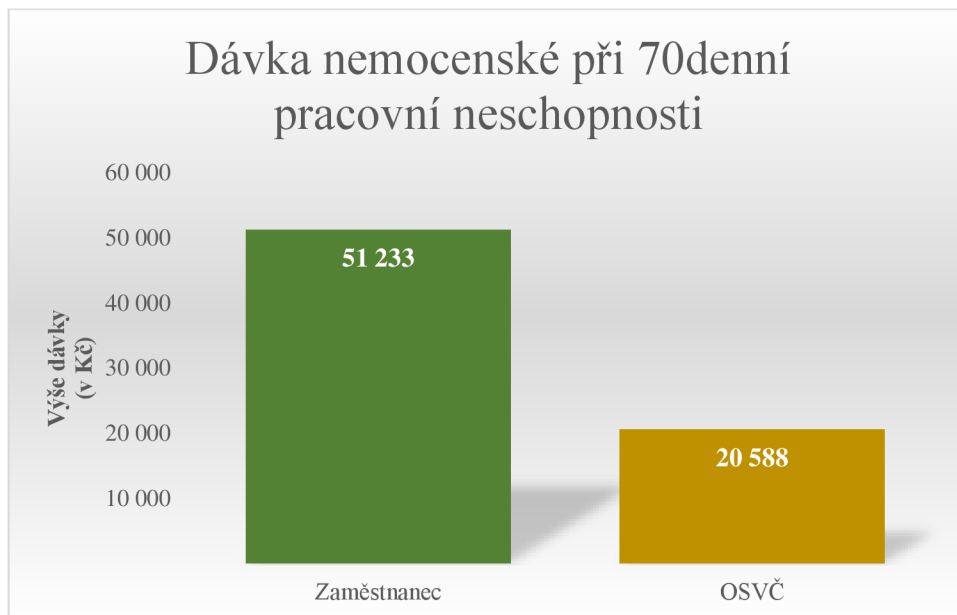
V případě 70denní pracovní neschopnosti byly porovnány dávky, které obdrží pojištěnec jako zaměstnanec a pojištěnec jako OSVČ. Zaměstnanec získá za dobu nemoci celkem **51 233 Kč**, z toho je náhrada mzdy od zaměstnavatele 10 099 Kč a nemocenská ve výši 41 134 Kč.

OSVČ splnila podmínku účasti na nemocenském pojištění minimálně 3 měsíce před vznikem sociální události. I přesto nemá nárok na náhradu mzdy, a za dobu 70 dní trvání dočasné pracovní neschopnosti obdrží pouze nemocenskou, a to od 15. kalendářního dne trvání nemoci. OSVČ nevykonávala v měsíci červenci a v srpnu výdělečnou činnost, ale

živnost neukončila ani nepřerušila. Po celou dobu nemoci musí tedy platit zálohy na paušální daň.

Na nemocenských dávkách za měsíc červenec a srpen 2022 obdržela částku **20 588 Kč**.

Graf 8 Výše nemocenské při 70denní pracovní neschopnosti

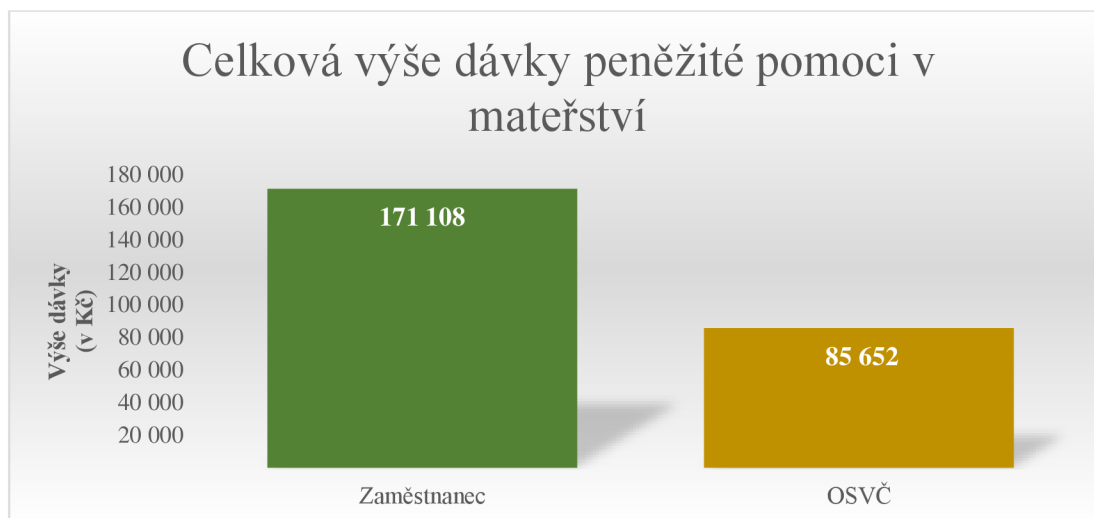

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Porovnání ostatních dávek nemocenského pojištění

V příkladech výpočtů peněžité pomoci v mateřství zaměstnankyně i OSVČ využily možnost nástupu na mateřskou dovolenou osm týdnů před pravděpodobným termínem porodu. U OSVČ byla splněna podmínka účasti na nemocenském pojištění alespoň po dobu 180 dnů v období 1 roku přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství a alespoň 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech před nástupem na mateřskou. Za 196 dní mateřské dovolené při nastavení stejných podmínek dostane zaměstnankyně částku **171 108 Kč** a OSVČ pouze **85 652 Kč**.

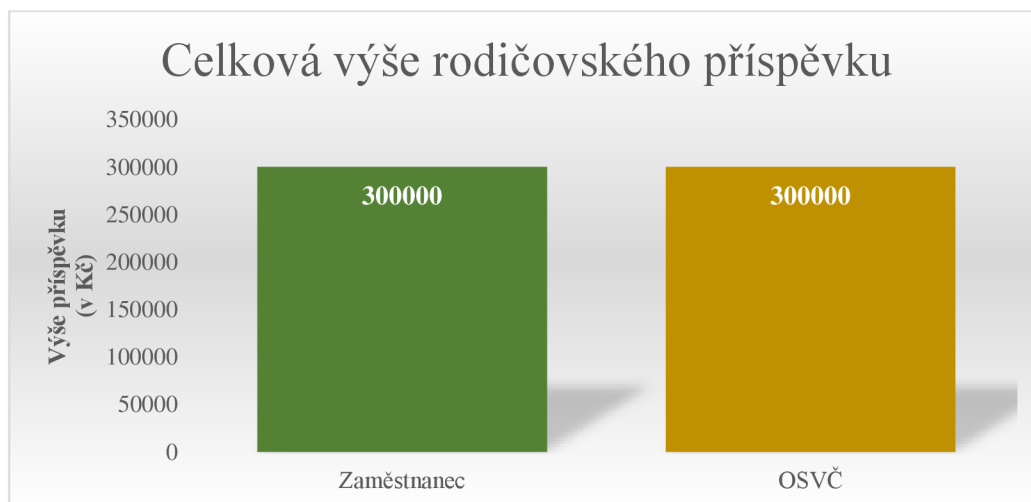
Graf 9 Celková výše peněžité pomoci v mateřství

Zdroj: vlastní zpracování

Rodičovský příspěvek u zaměstnankyně i OSVČ, které přerušily podnikání do třech let věku dítěte, budou vypláceny dávky rodičovského příspěvku ve výši **10 000 Kč** měsíčně. V tomto jediném případě jsou získané dávky od státu ve stejné výši jak u zaměstnance, tak u osoby samostatně výdělečně činné.

Graf 10 Výše rodičovského příspěvku za 30 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování

Za 14 dní **otcovské poporodní péče** o novorozence obdrží zaměstnanec částku **12 222 Kč**. OSVČ v našem modelovém příkladě splnil veškeré podmínky k čerpání dávky, přesto získá za 14 dní poporodní otcovské péče pouze částku ve výši **6 118 Kč**.

Graf 11 Výše dávky otcovské poporodní péče

Zdroj: vlastní zpracování

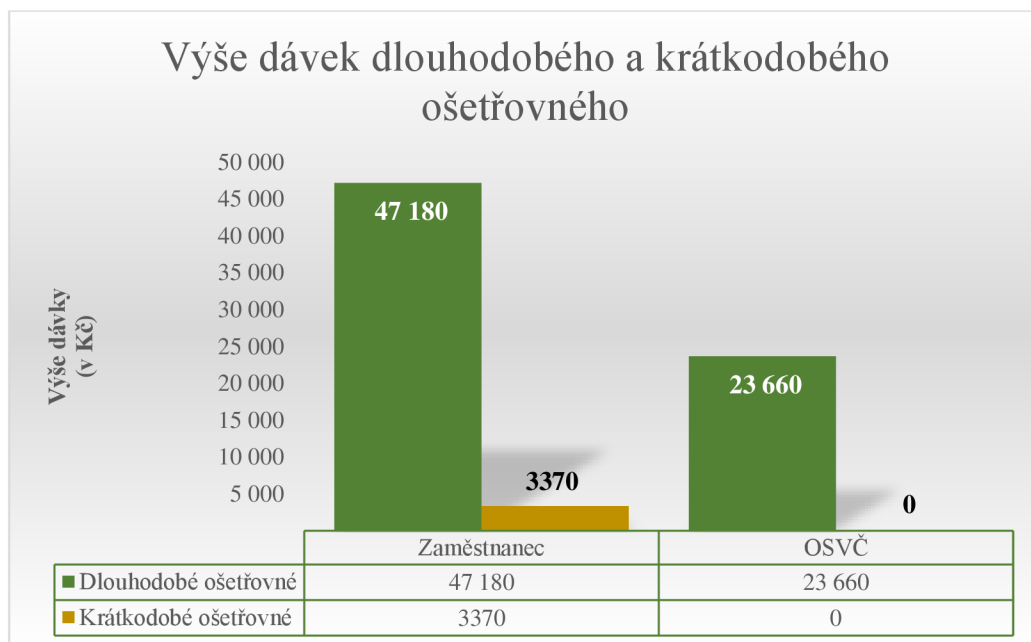
V případě **krátkodobého ošetřovného** v délce 5 dní byl zpracován výpočet pouze u zaměstnance. Za 5 dní péče o dceru zaměstnanec obdrží částku ve výši **3 370 Kč**.

Přestože OSVČ je v modelovém příkladu dobrovolně přihlášen k nemocenskému pojištění, nárok na čerpání dávky **krátkodobého ošetřovného** ji nevzniká. Nárok na výplatu dávky vzniká až od 15. kalendářního dne nemoci.

Na dávku **dlouhodobého ošetřovného** má nárok zaměstnanec i OSVČ, který v našem případě splňuje zákonem stanovené podmínky čerpání.

Zaměstnanec za dobu 70 dní péče o svého nemocného otce obdrží částku **47 180 Kč**, OSVČ za stejnou dobu trvání péče obdrží částku ve výši **23 660 Kč**.

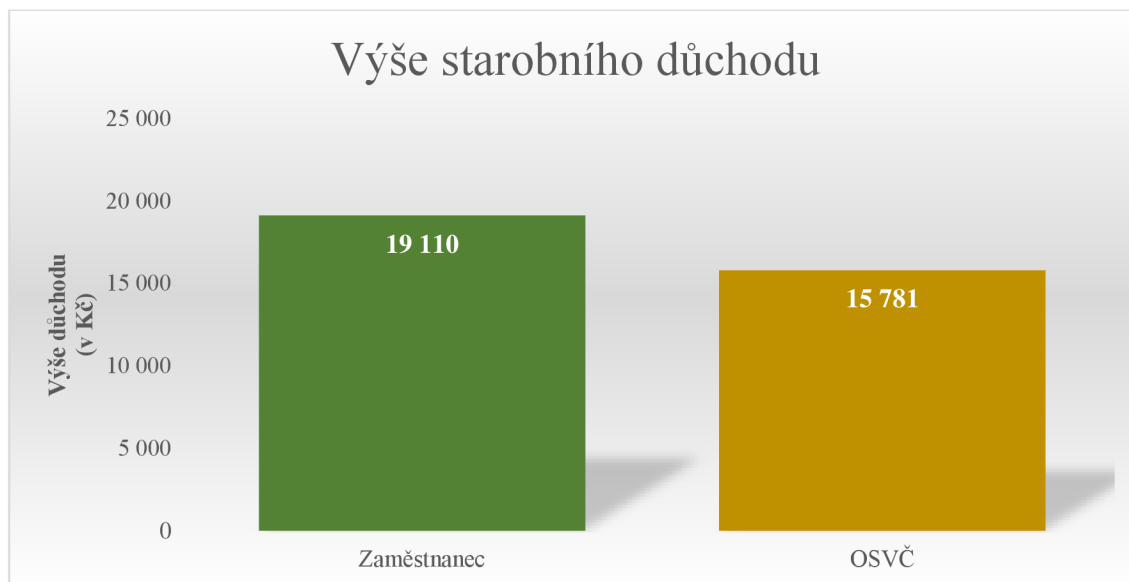
Graf 12 Výše dávek dlouhodobého a krátkodobého ošetřovného

Zdroj: vlastní zpracování

Přestože zaměstnanec i OSVČ dosáhli důchodového věku současně a oba splnili minimální dobu pojištění v rozsahu 35 let, zaměstnanec bude měsíčně pobírat **starobní důchod** ve výši **19 110 Kč** a osoba samostatně výdělečně činná pouze **15 781 Kč**.

Graf 13 Měsíční výše starobního důchodu v roce 2022

Zdroj: vlastní zpracování

6 Závěr

Z vypracované analýzy a následných provedených praktických výpočtů u modelových příkladů bylo v této bakalářské práci zjištěno, že je pro porovnávané skupiny nastavení systému sociálního pojištění značně odlišné. Při porovnání byly zjištěny zásadní rozdíly ve výši vyplácených dávek zaměstnanci a OSVČ.

Zaměstnanec má v případě pracovní neschopnosti za prvních 14 kalendářních dní nárok na náhradu mzdy od zaměstnavatele. OSVČ za tuto dobu nemoci zůstane bez finančních prostředků, neboť na čerpání dávky nemá v prvních 14 dnech nárok. V zákoně nejsou stanoveny stejné podmínky, zaměstnanec má nárok na náhradu mzdy od prvního dne zaměstnání, OSVČ musí být povinna nemocenského pojištění alespoň 3 měsíce zpětně.

Zaměstnanec, který je v pracovním poměru, má nárok na čerpání všech šesti nemocenských dávek, OSVČ má nárok pouze na čtyři. Na krátkodobé ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v mateřství OSVČ ze zákona nárok nemá. Pouze v případě rodičovského příspěvku jsou dávky totožné jak u zaměstnance, tak u OSVČ.

Co se týká starobního důchodu, mají OSVČ ve většině případů nižší státní důchod než zaměstnanci. Rozdíl bývá mnohdy značný. Proto by se OSVČ měly v dostatečném časovém předstihu zamyslet nad svými finančními možnostmi případného dalšího spoření s ohledem na důchodovou budoucnost.

Každý člověk se podle svého vlastního přesvědčení může rozhodnout, zda chce podnikat nebo zda chce být zaměstnancem. Pro OSVČ je rozhodnutí poněkud těžší, musí počítat s finanční rezervou, která jí nahradí příjmy v době nenadálých životních situací, kdy nebude svou živnost schopna vykonávat. Za úvahu by jistě stálo najít spravedlivé řešení a sjednotit podmínky pro všechny občany České republiky, aby v nečekaných životních situacích si byli zaměstnanci i osoby samostatně výdělečně činné ve výši státní pomoci rovni.

V současné době je nemocenské pojištění pro OSVČ dobrovolné. Za zvážení by ale jistě stálo, aby se stalo povinnou platbou, stejně jako je povinné zdravotní pojištění, aby i OSVČ měly v nečekaných životních situacích sociální jistotu.

7 Seznam použitých zdrojů

ARNOLDOVÁ, A. Sociální zabezpečení I. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9

BERÁNEK, P. Průvodce zákonem o daních z příjmu pro OSVČ a další poplatníky s dílčím základem v § 7, 1. vydání. Praha: ANAG, 2021. ISBN 978-80-7554-318-9

ČERVINKA, T. Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2022. Olomouc: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-360-8

Česká správa sociálního zabezpečení. *Co by měly vědět OSVČ*. [online]. [cit. 2022-07-02]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/co-by-mely-vedet-osvc>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Definice a druhy SVČ*. [online]. [cit. 2022-08-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/definice-a-druhy-svc>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Dlouhodobé ošetřovné*. [online]. [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/dlouhodobbe-osetrovne>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Invalidní důchod*. [online]. [cit. 2022-08-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Obecné informace*. [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Otcovská*. [online]. [cit. 2022-08-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/otcovska>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Platba a termíny*. [online]. [cit. 2022-07-31]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/platba-a-termíny>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Platba pojistného, obecné informace*. [online]. [cit. 2022-06-22]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Pozůstalostní důchody podrobně*. [online]. [cit. 2022-08-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/pozustalostni-duchody-podrobne>

Česká správa sociálního zabezpečení. *Sirotčí důchod*. [online]. [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/sirotci-duchod>

Česká správa sociálního zabezpečení. Výše příjmu rozhodného pro účast na nemocenském pojištění. [online]. [cit. 2022-08-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/-/vyse-prijmu-rozhodneho-pro-ucast-na-nemocenskem-pojisteni-nove-cini-3-500-kc>

Český statistický úřad. Průměrná mzda za 1. čtvrtletí 2022. [online]. [cit. 2022-08-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-1-ctvrtleti-2022>

Finanční správa. Dotazy a odpovědi k paušální dani. [online]. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/dotazy-a-odpovedi/dotazy-a-odpovedi-k-pausalni-dani>

Finanční správa. Obecné informace k paušální dani. [online]. [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2022. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/2867337/Informace+o+vyplacen%C3%BDch+d%C3%A1vk%C3%A1ch+v+kv%C4%9Btnu+2022+%281%29.pdf/52ef3777-2451-ce9e-a20e-9dfab4181881>

KAHOUN, V. a kol. Sociální zabezpečení, vybrané kapitoly, 2. vydání. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7397-733-0

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Důchodové pojištění. [online]. [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/duchodove-pojisteni>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v lednu 2022 [online]. (PDF). [cit. 2022-07-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/2867337/Informace+o+vyplacen%C3%BDch+d%C3%A1vk%C3%A1ch+v+lednu+2022+-+1+%282%29.pdf/6f044fe0-31f9-ee68-7f72-03e7b89ae874>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Kalkulačky*. [online]. [cit. 2022-08-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/kalkulacky>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Rodičovský příspěvek*. [online]. [cit. 2022-08-30]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/rodicovsky-prispevek>

- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Sociální pojištění. [online]. [cit. 2022-06-15].
Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/socialni-pojisteni>
- Ministerstvo zdravotnictví ČR. *Zdravotní pojišťovny*. [online]. [cit. 2022-07-20]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravotnipojistovny-2/>
- NĚMEC, J. Principy zdravotního pojištění. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. ISBN 978-80-247-2628-1
- PIETERS, D. Social Security: An Introduction to the Basic Principles, second edition. Kluwer Law International. 2006. ISBN 904-11-2496-9
- SLÁDKOVÁ, P. Sociální a pracovní rehabilitace. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4986-3
- ŠUBRT, B. a kol. Abeceda mzdové účetní. Praha: ANAG, 2022. ISBN 978-80-7554-349-3
- Všeobecná zdravotní pojišťovna. *Musím jako OSVČ platit zálohy na pojistné když jsem nemocný?*. [online]. [cit. 2022-08-25]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/nejcastejisite/otazka/musim-jako-osvc-platit-zalohy-na-pojistne-kdyz-jsem-nemocny>
- Všeobecná zdravotní pojišťovna. *OSVČ průměrná mzda*. [online]. [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/osvc-prumerna-mzda>
- Všeobecná zdravotní pojišťovna. *Paušální režim daně z příjmu pro OSVČ*. [online]. [cit. 2022-07-25]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/novinka-pro-osvc-pausalni-rezim-dane-z-prijmu-a-pojistnych-na-verejne-zdravotni-pojisteni-a-socialni-pojisteni-neni-ale-vhodny-pro-kazdeho>
- Všeobecná zdravotní pojišťovna. *Změna výše záloh na ZP v roce 2022*. [online]. [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/tiskove-centrum/otazky-tydne/zmena-vyse-zaloh-na-zdravotni-pojisteni-v-roce-2022>
- VYBÍHAL, V. Mzdové účetnictví. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-1032-2
- Zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů*. 30. 6. 1995. ISSN 1211-1244.
- Zákon č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů*. 14. 3. 2006. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů*. 26. 5. 1995. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 7. 3. 1997. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů*. 13. 5. 2004. ISSN 1211-1244.

ŽENÍŠKOVÁ, M. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady 2020. Praha: ANAG, 2020. ISBN 978-80-7554-262-5

80. let sociálního pojištění. In: Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Praha: ČSSZ, 2005 [cit. 2022-08-13]. Dostupné z:

https://www.cssz.cz/documents/20143/99569/2004_publicace_80letSP.pdf/af9016aa-c859-9592-8621-b35e125d7e61

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Náhrada mzdy zaměstnance	45
Obrázek 2 Náhrada mzdy za 14 dní PN	45
Obrázek 3 Výše nemocenské za 70 dní neschopnosti	46
Obrázek 4 Výpočet nemocenské u OSVČ	47
Obrázek 5 Výpočet peněžité pomoci v mateřství u zaměstnance	48
Obrázek 6 Výpočet PPM u OSVČ	49
Obrázek 7 Výpočet dávky otcovské poporodní péče u zaměstnance	50
Obrázek 8 Výpočet dávky otcovské poporodní péče u OSVČ	50
Obrázek 9 Výpočet ošetřovného u zaměstnance	51
Obrázek 10 Výpočet dlouhodobého ošetřovného u zaměstnance	52
Obrázek 11 Výpočet dlouhodobého ošetřovného u OSVČ	53

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vyplacená výše dávek za 1. pololetí roku 2022	19
Tabulka 2 Vyměřovací základ za rozhodné období	22
Tabulka 3 Důchodový věk pro pojištěnce s rokem narození nižším než 1936	25
Tabulka 4 Výše základní výměry sirotčího důchodu v letech 2012-2022	28
Tabulka 5 Výše nemocenské	32
Tabulka 6 Délka podpůrní doby u peněžité pomoci v mateřství	33
Tabulka 7 Přehled minimální mzdy (v Kč)	39
Tabulka 8 Výše paušální daně v roce 2022	42
Tabulka 9 Výpočet sociálního pojištění zaměstnance, hrazené zaměstnavatelem a zaměstnancem	43
Tabulka 10 Výpočet zdravotního pojištění zaměstnance, hrazeného zaměstnavatelem a zaměstnancem	44
Tabulka 11 Výpočet redukční hranice u zaměstnance	53
Tabulka 12 Výpočet výpočtového základu u zaměstnance	54
Tabulka 13 Výpočet % výměry starobního důchodu u zaměstnance	54
Tabulka 14 Výpočet výše starobního důchodu u zaměstnance	54
Tabulka 15 Výpočet redukční hranice u OSVČ	55
Tabulka 16 Výpočet výpočtového základu u OSVČ	55
Tabulka 17 Výpočet % výměry starobního důchodu u OSVČ	55
Tabulka 18 Výpočet výše starobního důchodu u OSVČ	56

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Struktura sociálního zabezpečení v ČR	18
Graf 2 Vývoj základní výměry sirotčího důchodu v letech 2012 až 2022	28
Graf 3 Veřejné zdravotní pojištění	38
Graf 4 Vývoj minimální mzdy v ČR v letech 2016–2022	40
Graf 6 Sociální pojištění u zaměstnance (v Kč)	57
Graf 5 Zdravotní pojištění u zaměstnance (v Kč)	57
Graf 7 Dávka nemocenské při 14denní pracovní neschopnosti	58

Graf 8 Výše nemocenské při 70denní pracovní neschopnosti	59
Graf 9 Celková výše peněžitě pomoci v mateřství	60
Graf 10 Výše rodičovského příspěvku za 30 měsíců.....	60
Graf 11 Výše dávky otcovské poporodní péče	61
Graf 12 Výše dávek dlouhodobého a krátkodobého ošetřovného	62
Graf 13 Měsíční výše starobního důchodu v roce 2022	62

8.4 Seznam použitých zkratk

- OSVČ** – Osoba samostatně výdělečně činná
PPM – Peněžitá pomoc v mateřství
VZP – Všeobecná zdravotní pojišťovna
ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení
OSSZ – Okresní správa sociálního zabezpečení
DPP – Dohoda o provedení práce
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
HPP – Hlavní pracovní poměr
VZ – Vyměřovací základ
DPN – Dočasná pracovní neschopnost
ČR – Česká republika